

Economisch-Statistische Berichten

T. N. O.

★

Prof. Dr E. de Vries
Grondstofoverschotten

★

Drs F. W. Dirker
Het handelsverkeer tussen de B.L.E.U.
en Nederland

★

Drs N. Franken
Een nieuw tariefplan

★

M. van Audenhove
De hervorming in 1948 van de gemeente-
financiën in België

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1922

WOENSDAG 7 APRIL 1954

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

Ook voor

BESCHIKBARE KRACHTEN

is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten”
de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst
's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte
voorbehouden, in het nummer van dezelfde
week worden opgenomen.

N.V. SLAVENBURG'S BANK
gevestigd te Rotterdam

UITGIFTE van
1.200 aandelen aan toonder,
elk groot f 1.000.— nominaal,
ten volle delende in de winst over 1954
en volgende jaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de
inschrijving op bovengenoemde aandelen,
uitsluitend voor houders van claims van
uitstaande aandelen, openstelt bij haar
kantoren en agentschappen en bij Mählers
Bank N.V. te Amsterdam, op

DINSDAG 13 APRIL 1954
van des voormiddags 9 uur tot des
namiddags 4 uur

tot de koers van 112 %
op de voorwaarden, vervat in het prospec-
tus d.d. 1 April 1954.
Prospectussen en inschrijvingsbiljetten
zijn bij de kantoren van inschrijving ver-
krijgbaar.
ROTTERDAM, 1 April 1954.

N.V. SLAVENBURG'S BANK

R. MEES & ZONEN
A° 1720
BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM
AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

H. BRONS Jr
MAKELAAR IN ASSURANTIËN /

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementenprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgave van
redenen te weigeren.

Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek

In de Wet van 30 October 1930 bepaalt artikel 1: „Er is eene centrale organisatie voor toegepast natuurwetenschappelijk onderzoek, die tot taak heeft, te bevorderen, dat dit onderzoek op de doelmatigste wijze dienstbaar gemaakt wordt aan het algemeen belang”.

Na de aldus ingestelde rechtspersoon en op grond van genoemde wet ontstonden analoge rechtspersonen, de „Bijzondere Organisaties”, elk ten behoeve van een bepaald gebied. Zo bestaan er nu bijzondere organisaties T.N.O. voor de nijverheid, handel en verkeer (de Nijverheidsorganisatie, N.O.), voor de landbouw (L.O.), voor de rijksverdediging (R.V.O.), de voeding (V.O.) en de gezondheid (G.O.).

Mij nu verder bepalend tot de N.O., die het sterkst verbonden is met het bedrijfsleven, vermeld ik, dat de leiding daarvan de taak is van een bestuur, waarin overheidsvertegenwoordigers, vertegenwoordigers van werkgevers en van werknemers, tezamen met onafhankelijke deskundigen op technisch of economisch terrein het algemene beleid bepalen.

Een dergelijke gemengde structuur hebben de besturen der talrijke instituten, die in de N.O. thuis behoren of daarmee een zeer nauwe band hebben. Van die instituten zijn een aantal (de meerderheid) elk gericht op een bepaalde industrietak of op enkele verwante takken, andere behandelen problemen, die voor zeer uiteenlopende industrietakken (en dus ook voor verschillende instituten uit de éérstgenoemde groep) van betekenis zijn.

Tot de eerste categorie behoren de instituten voor Leder, Hout, Vezel, Kunststoffen, Grafische Techniek, Metalen, Verf, Rubber, Keramische Industrie, Wasserij.

Tot de tweede groep behoren het Analytisch Instituut, Brandveiligheid, de Commissies voor Constructies, Proefstation voor Verpakkingen, Corrosie, Bouw, Warmte-Economie, alsmede het Centraal Laboratorium (voor meer fundamenteel onderzoek) en het Centraal Technisch Instituut.

Intussen treden er in een levende organisatie, uiteraard herhaaldelijk wijzigingen op in de wenselijk geachte interne organisatie, zodat enerzijds verschillende combinaties en anderzijds verschillende taakverdelingen

de bovenstaande opsomming aan verandering onderhevig maken.

De instituten moeten, elk op hun gebied, spuurwerk uitvoeren en stellen daartoe jaarlijks een tweejarig programma op van onderwerpen, die een belofte schijnen in te houden van economisch profijt bij welslagen van het speuren naar goede oplossingen. Dit programma komt tot stand door overleg met verschillende deskundigen, waarbij ook zo veel mogelijk het oordeel van personen uit het bedrijfsleven wordt ingewonnen. Daartoe zijn er commissies van bijstand of andere lichamen per instituut of per onderwerp. De taak der instituten is echter niet afgelopen wanneer het aldus ter hand genomen spuurwerk geslaagd is en de resultaten er van zijn gepubliceerd. Er moet ook krachtig bevorderd worden, dat het bedrijfsleven gebruik maakt van de gevonden mogelijkheden. Dit laatste kan veelal beter worden bereikt, wanneer het bedrijfsleven een bepaald probleem of denkbeeld a priori als belangrijk erkent en dan het desbetreffende onderzoek door het instituut tegen betaling laat verrichten. Lang niet altijd echter is de betrokken industrietak reeds tot het inzicht gekomen, dat het voor de toekomstige ontwikkeling onmisbaar is, spuurwerkresultaten toe te passen; dikwijls moeten de instituten eerst bij de betrokken industrie dit besef doen groeien, doordat geconstateerd wordt, dat zij, dank zij de reeds in het instituut verworven specialistische kennis (als resultaat van vroeger vrij spuurwerk) in een onderneming kostelijke voorlichting kunnen geven, dus „verder zijn” dan de technici in het bedrijf.

Zo liep de weg der werkzaamheden ten behoeve van de industrie in de meeste gevallen langs de nog steeds bestaande soorten der activiteit: vrij spuurwerk, de daarop gebaseerde gratis voorlichting, de betaalde voorlichting, het opgedragen spuurwerk.

De ontwikkeling in deze zin is in sommige gevallen bevredigend, in andere gevallen hoopgevend, maar hier en daar nog een punt van ernstige zorg. Toch is de vooruitgang, alles bij elkaar genomen, in de laatste jaren onmiskenbaar.

's-Gravenhage.

Prof. Ir D. DRESDEN.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Nederlandse Organisatie voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek, door Prof. Ir D. Dresden	267	Grepen uit de wetenschappelijke literatuur:	
Grondstofoverschotten, door Prof. Dr E. de Vries	269	Keynes en Eucken, door Mr H. Hülsmann ...	279
De ontwikkeling van het handelsverkeer tussen de B.L.E.U. en Nederland, door Drs F. W. Dirker	271	Boekbespreking:	
Een nieuw tariefplan, door Drs N. Franken	275	I. Ohlsson: On National Accounting, bespr. door Prof. Dr J. B. D. Derksen	281
De hervorming in 1948 van de gemeentefinanciën in België, door M. van Audenhove	276	Internationale notities:	
		De economische ontwikkeling van Canada, door Dr J. K. Fuz	282
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	283

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glász; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr. E. DE VRIES, Grondstofoverschotten.

De huidige evenwichtsstoornis op vele grondstofmarkten wordt gekenmerkt door grote voorraden. De oorzaak ligt in het algemeen belang bij stabiele prijzen en als gevolg daarvan overheidsinvestering in voorraden. De werkgroep „surplus disposal” van de F.A.O. heeft in November uitvoerig beraadslaagd over de gevolgen van te grote voorraden. Zij had tot opdracht praktische middelen aan te geven om overschotten ter markt te brengen onder vermindering van nadelige gevolgen voor de normale productie en afzet. In haar rapport is zij ternauwernood ingegaan op de dieprijpende gevolgen van nationale en internationale voedsel- en landbouwprogramma's en op de structurele wijzigingen in de productie en het verkoopmechanisme. Schrijver wijst er op dat in de periode 1920-1940 vele landbouwexportlanden, individueel of gezamenlijk, maatregelen hebben getroffen tot prijsstabilisatie met als gevolg dat het exportland de voorraden moet financieren. Vervolgens gaat schrijver in op de gevolgen van technologische vooruitgang in de landbouw, en op oorzaken die ten grondslag liggen aan de tegenwoordige grondstofoverschotten.

Drs F. W. DIRKER, De ontwikkeling van het handelsverkeer tussen de B.L.E.U. en Nederland.

Gedurende de laatste jaren is het handelsverkeer tussen de Benelux-partners in belangrijke mate naar elkaar toe gegroeid. Het grote verschil dat in 1948 nog in het onderlinge handelsverkeer bestond was in 1952 aanzienlijk verminderd. Bedroeg in 1948 het percentage dat de uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. van de invoer uitmaakte nog 58, in 1952 was dit opgelopen tot 86. In 1953 zakte het door een toegenomen invoer weer iets, nl. tot 82. Gezien de stabilisatie die zich in 1953 bij de in- en uitvoer heeft voorgedaan mag volgens schrijver worden aangenomen dat het onderlinge handelsverkeer zich in de naaste toekomst ongeveer op dit niveau zal blijven voltrekken. Vergelijkt men de voornaamste goederengroepen uit het onderlinge handelsverkeer met elkaar, dan blijkt dat in praktisch alle groepen bij de uitvoer van Nederland de eindproducten naar verhouding een veel grotere rol spelen dan bij de invoer. De wederzijdse aanpassing en aanvulling van de economieën der unie-partners aan elkaars specifieke productie- en afzetmogelijkheden komt zodoende op duidelijke wijze tot uitdrukking. Vervolgens schenkt schrijver enige aandacht aan het onderlinge handelsverkeer met betrekking tot de zgn. sensibele producten.

Drs N. FRANKEN, Een nieuw tariefplan.

Begin 1954 is het rapport gepubliceerd van de werkgroep, die is ingesteld door de verdragsluitende partijen van het G.A.T.T. ter bespreking en bestudering van enige voorstellen omtrent vernieuwing van de bij verdere tariefverlagingen te volgen procedure. In dit nieuwe tariefplan worden de tarieven der deelnemende landen in een tiental sectoren verdeeld. Het, naar de invoer, gewogen gemiddelde van het recht in ieder dezer sectoren zal gedurende drie jaren telkenmale met 10 pct dienen te worden vermindert. Voor iedere sector wordt tevens een demarcatielijn vastgesteld, welke wordt aangegeven door het gewogen gemiddelde van de rechten van alle deelnemende landen tezamen. Rechten uitgaande

boven bepaalde plafonds dienen tot minimaal deze maxima te worden verlaagd. Voorgesteld wordt een geldigheidsduur van vijf jaren. Schrijver vergelijkt dit nieuwe G.A.T.T.-voorstel met de aanbevelingen van het Randall-rapport. Vervolgens gaat schrijver de mogelijkheden na om het G.A.T.T.-voorstel te verwezenlijken.

M. VAN AUDENHOVE, De hervorming in 1948 van de gemeentefinanciën in België.

De wet van 24 December 1948 bracht de volgende diepgaande wijzigingen in het financieel statuut der gemeenten: de gemeentelijke aandelen in de opbrengst der rijksmiddelen werden afgeschaft; t.a.v. opcenten op rijksbelastingen werd bepaald dat de gemeenten nog slechts uitsluitend het recht behielden om opcenten te heffen op de grondbelasting; bepaalde gemeentelijke uitgaven werden door de Staat overgenomen; het bestaande Fonds der Gemeenten werd vervangen door twee verdelingsfondsen; de gemeenten kregen, bij de reeds talrijke locale belastingen, nog drie nieuwe. De wet bepaalde ook, dat de opbrengst van de vroegere gemeentelijke aandelen in de rijksbelastingen en van de gemeentelijke opcenten betreffende de dienstjaren tot en met 1948 aan de gemeenten bleven toegewezen. Door deze laatste bepaling werden de gemeenten door inhaal van de achterstand in de inning dezer belastingen tot in 1951 behoed voor financiële moeilijkheden. Daarna steeg het aantal gemeenten dat in moeilijkheden verkeerde van 50 in 1952 tot 150 à 200 in 1953. Indien het vroegere statuut van toepassing was gebleven, zou de toestand der gemeentelijke financiën er thans waarschijnlijk beter hebben uitgezien.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr. E. DE VRIES, Excédents de matières premières.

L'auteur expose les raisons qui ont provoqué la création de vastes réserves de matières premières, telles qu'elles découlent du rapport du groupe de travail „surplus disposal” de la F.A.O.

Drs F. W. DIRKER, Le développement des relations commerciales entre l'U.E.B.L. et les Pays-Bas.

Durant les dernières années les échanges commerciaux entre l'U.E.B.L. et les Pays-Bas se sont considérablement développés comme l'indiquent le progrès des relations commerciales et la composition des importations et des exportations.

Drs N. FRANKEN, Un nouveau plan tarifique.

L'auteur étudie le rapport de la commission instituée par les parties contractantes au G.A.T.T. en vue de discuter et d'étudier quelques projets relatifs au renouvellement de la procédure à suivre, en cas d'abaissements tarifaires intérieurs.

M. VAN AUDENHOVE, Le réforme en 1948 des finances communales en Belgique.

Cet article traite de la loi du 24 décembre 1948, entraînant de profonds changements du statut financier des communes. L'auteur conclut que le statut précédent était plus avantageux pour les communes.

Grondstofoverschotten

De huidige evenwichtsstoornis op vele grondstofmarkten wordt gekenmerkt door grote voorraden in tegenstelling tot de scherpe prijsdaling die het kenmerk was bij vroegere gelegenheden.

De oorzaak is niet ver te zoeken: het algemeen belang bij stabiele prijzen en als gevolg daarvan overheidsinvestering in voorraden. Op zichzelf is dit volkomen begrijpelijk en verantwoord. Om sociale, in de meeste landen ook om economische, redenen kan geen regering de boerenstand blootstellen aan desastreuze wisselingen in prijzen van landbouwproducten. Daar komt bij, dat de boer kiezer is en daarom is er in vele landen een groen front dwars door partijgroeperingen heen. De 30 leden van de landbouwcommissie in het Huis van Afgevaardigden in Washington zijn vrijwel eenstemmig in hun oordeel over de Benson-Eisenhower voorstellen; de weinige afwijkende meningen komen in beide partijen voor. Bovendien, het is moreel niet verantwoord om landbouwprijzen door overheidsmaatregelen laag te houden in tijden van oorlog en schaarste, en ze te laten schieten in tijden van overvloed. De economische rechtvaardiging ligt in de veelal geringe prijselasticiteit van de vraag, de permanente aard van de belegging in landbouwgrond en landbouwbedrijf, de geringe beweeglijkheid van de arbeid in de landbouw, de vaak minieme mogelijkheden het productieproces te wijzigen, de familiearbeid die het afstoten van arbeidskrachten bemoeilijkt enz.

Tussen twee haakjes — een aantal industriële grondstoffen, waarvoor veel uit deze karakteristieken niet opgaat, heeft geprofiteerd van deze filosofie, die zich uitstrekt over grondstoffen, „primary commodities”, in het algemeen. Indien regeringen deze verantwoordelijkheid aanvaardden, en zij is in de depressie der jaren dertig algemeen aanvaard — volgt als vanzelf het vaststellen van richtprijzen of gegarandeerde prijzen, of het aanvaarden van formules voor het vaststellen van prijzen.

Deze belofte of garantie noodzaakt het regulerende lichaam (regering, productie-board of marketing board) tot het opslaan van marktoverschotten, indien de productie niet wordt opgenomen tegen de garantieprijs. In principe zullen deze voorraden van zeer tijdelijke aard moeten zijn. Het vasthouden van voorraden wordt natuurlijk gemotiveerd door de inelastische consumptie en de variabiliteit van het aanbod als gevolg van weersinvloeden. Voor landbouwproducten werd dit middel reeds toegepast door Jozef in Egypte.

Geleidelijk is deze redenering uitgebreid tot het overbruggen van conjunctuurgolven. Dit is echter een grote stap, die vaak gedaan is tijdens een depressie, maar in wezen iets geheel anders is dan de theorie van de „ever normal granary”. Bufferstocks moeten het meer dan een halve conjunctuurgolf kunnen uithouden, anders worden zij een gevaar in plaats van een bescherming. En zonder een effectieve rem op het aangroeien van de bufferstock is er een gevaarlijke tendentie om ieder boven het hoofd te groeien. Daarom zijn bufferstocks in feite ondenkbaar zonder krachtige regeringssteun. Er zijn zelfs weinig uitzonderingen op de regel dat alleen een veel landen omvattende internationale bufferstock het uit kan houden.

De jongste Commissie van de Verenigde Naties voor het aangeven van middelen om grondstoffenprijzen te

stabiliseren was een groot voorstandster van bufferstocks als stabilisatie¹⁾. Doch zij kon alleen de tinstockregeling in de jaren dertig als geslaagd geval citeren. Nu is tin een bijzondere grondstof. Tinerts wordt in een klein aantal landen gevonden. Het wordt voor de volle honderd procent op de wereldmarkt verkocht, en er bestaan nauwe organisatorische banden tussen de ertswinning en de smelterij, die op haar beurt in een gering aantal handen is. Zonder smelterijen is tinerts waardeloos.

Er is misschien maar één landbouwproduct waarvoor deze criteria eveneens gelden, kinabast, en het zou gevaarlijk en kortzichtig zijn om uit de ervaring met tin en kina vergaande conclusies te trekken met betrekking tot grondstoffen en in het bijzonder inzake landbouwproducten.

Tussen de aanprijzing van bufferstocks in het genoemde rapport van de Commissie van Deskundigen en de gelijktijdige besprekingen in de Voedsel en Landbouworganisatie (Conferentie Rome November 1953, en de werkgroep „surplus disposal” Washington, Maart 1954) bestaat een merkwaardige tegenstelling. Met name de Werkgroep heeft uitvoerig beraadslaagd over de gevolgen van te grote voorraden. In haar rapport is weinig te bespeuren van een overtuiging dat de voorraden in handen van de Commodity Credit Corporation het middel zijn waardoor het doel — stabilisatie van landbouwinkomen — kan worden bereikt.

Van alle grote landen heeft alleen Canada, met name de Canadian Wheat Board, verklaard dat er wel abnormaal grote voorraden aan het eind van het seizoen zijn te verwachten, maar dat dit merendeels een gevolg is van goede oogsten, en geen reden tot ongerustheid geeft. Canada heeft dan ook vrijwel niet deelgenomen aan de besprekingen in de werkgroep „surplus disposal”.

De Werkgroep kon moeilijk tot de conclusie komen dat het aanleggen en aanhouden van bufferstocks een middel is tot het bereiken van meer stabiliteit; zij had tot opdracht praktische middelen aan te geven om surplusen ter markt te brengen onder vermindering van nadelige gevolgen voor de normale productie en afzet. In haar rapport is zij ternauwernood ingegaan op de diepingrijpende gevolgen van nationale en internationale voedsel- en landbouwprogramma's en op de structurele wijzigingen in de productie en het verkoopmechanisme. Het loont de moeite deze vragen in een meer algemeen verband te bezien.

In de periode 1920-1940 hebben vele landbouwexportlanden, individueel of gezamenlijk, maatregelen getroffen tot prijsstabilisatie. Het directe gevolg hiervan is dat het exportland de last te dragen krijgt van het financieren van voorraden. Vóór 1930 kochten buitenlandse — veelal Brits-Indische — handelshuizen de suiker van Java en tot 1927 werd het normaal geacht dat de oogst verkocht was vóór zij was afgeleverd aan de havens. Met de instelling van de NIVAS verviel de prikkel tot aankoop van een gehele campagne volkomen en moesten de cultuurbanken op Java de suiker financieren. De instelling van een kapokcentrale in het voormalig Ned.-Indië in 1937 had tot onmiddellijk

¹⁾ Zie haar rapport: „Commodity trade and economic development”; vgl. „E.-S.B.” van 23 December 1953 en van 6 en 20 Januari 1954.

gevolg een „kopersstaking” in New York en een verplaatsing van de voorraden van importland naar exportland. Het omgekeerde is eveneens waar: gedurende minstens vijf jaar vóór 1940 kochten Amerikaanse speculanten de peperoverschotten uit de Lampongs, gebaseerd op de intussen verouderde conceptie van een 5 tot 7-jarige periodiciteit in de peperproductie bij een inelastische vraag. De Indische Regering heeft vermeden zelf minimumprijzen te garanderen, omdat het te gemakkelijk zou zijn geweest voor de grote houders van peper (het Dupont concern) om onder de „paraplu” van een stabilisatieschema hun voorraad te liquideren. Zoals bekend is, heeft de tweede wereldoorlog de Amerikaanse peperspeculatie tot een groot financieel succes gemaakt.

De Braziliaanse koffievalorisatieschema's zijn het meest notoire voorbeeld van de gevaarlijke consequenties van grote voorraden als men van jaar tot jaar wacht op de misoogst die niet komt. Zowel het geval van de koffie als van de peper tussen 1925 en 1940 is een fraaie illustratie van het belang van technologische wijzigingen in het productieproces — in beide gevallen de verbeteringen van het wegennet in de belangrijkste productiegebieden. Wie alleen statistieken leest en daaruit conclusies trekt of trends construeert, loopt het grote gevaar de verborgen *ceteris paribus* van gelijkblijvende techniek te verwaarlozen.

De huidige landbouwsituatie biedt daarvan overvloedig bewijs. De vervanging op grote schaal van muilezels en paarden door tractoren heeft in de Verenigde Staten alleen 50 miljoen acres vrijgemaakt voor directe voedselgewassen; zij heeft vele miljoenen acres tarweland in Canada bevrijd van het „slechte-voorjaars-risico”. Mede door de betere wegen is Turkije hierdoor in drie jaar tijd van een importland van tarwe tot een van de vijf belangrijkste tarwe-exporteurs geworden (in potentie althans, omdat Turkije geen kans heeft gezien alle surplusen te verkopen). Hybride maïs heeft in de Verenigde Staten sprongsgewijs de opbrengsten met 30 pCt opgevoerd; zonder deze vinding zou er nog een dringend tekort aan maïs zijn. Mechanische katoen-oogsters verlagen de productiekosten in arbeidsarme streken met 10-20 pCt en bewerkstelligen verschuivingen in het katoenareaal. Het vinden van lange en kortedag soyabonen heeft het economisch areaal van dit gewas verveelvoudigd.

Kortom, de langzame technische vooruitgang in de landbouw is een mythe geworden. Welke invloed zullen bewerkingen van tropische grond met onkruidoders hebben op het productiekostenniveau? Wat is het effect van nieuwe methoden ter bestrijding van ziekten en plagen in vele gewassen? In welk tempo komt nieuw land in productie als gevolg van betere wegen, gemechaniseerd transport en de organisatie van technische hulp?

Het huidige probleem van de overschotten aan landbouwproducten berust niet alleen op technologische vooruitgang. Het is geconcentreerd op Noord-Amerika als gevolg van een kettingreactie: meer zekerheid voor de landbouwers door organisatorische en wetgevende maatregelen in de jaren dertig, de behoefte aan voedselreserves gedurende de wereldoorlog, de enorme export van voedsel onder UNRRA en ECA, voortdurende steunmaatregelen, betwijfeld in 1948/49, doch versterkt door de Korea-ervaring, het herstel van het productie-vermogen in Europa en Azië, valutapreferenties voor gelijksoortige producten van elders en door dit alles heen voor de eerste keer buiten West-Europa een

werkelijk doordringen van technische verbeteringen.

De Werkgroep had de beschikking over schattingen van de FAO die een algemene stijging van voorraden aantonen.

Voorraden, voor zover bekend, einde van het seizoen

	(in miljoenen tonnen)	
	1952	1954
Tarwe	17,6	44,8
Voedergranen	22,5	33,0
Rijst	0,7	2,5
Katoen	2,9	3,9
Suiker	4,8	8,3

Voor de Verenigde Staten afzonderlijk zijn de cijfers over meer producten bekend. Van eind 1951 tot eind 1953 stegen de voorraden als volgt:

	(in 1.000 tonnen)
Boter	30—130
Kuas	110—190
Gedroogde ondermelk	50—230
Plantaardige, eetbare oliën	190—550

De Werkgroep bevond dat voor zuivelproducten het vraagstuk in hoofdzaak een intern Amerikaans probleem is: onderconsumptie en geen overproductie. Plantenvetten winnen tegen boter, maar verliezen hard tegen nieuwe industriële afwasmiddelen. Lijnzaadolie verliest doordat soyaboonolie kan worden getransformeerd tot vervangingsmiddel.

Het suikerprobleem is op Cuba geconcentreerd; de Internationale Suiker Overeenkomst verzoet de zuurheid van uitbreiding met overheidssteun enigszins, maar niet afdoende. Katoenvoorraden worden nog gereguleerd door areaalbeperkingen in de Verenigde Staten. Dit heeft echter zijn grenzen; andere landen werken al met exportsubsidies (al dan niet in de vorm van differentieële geldkoersen). De voorraden voedergranen worden niet bezwarend geacht, omdat de export slechts een marginaal deel van de Noordamerikaanse productie opneemt en het gemakkelijk zou zijn om de veestapel uit te breiden als de prijzen voor vlees en zuivelproducten daalden.

In wezen is er een rijsttekort; alleen omdat Burma en Thailand te lang hebben geaarzeld om hun prijzen te verlagen, blijven zij nu met een overschot zitten. Twee miljoen ton is echter veel, want in Azië is rijst slechts beperkt houdbaar. Een veel kleinere hoeveelheid rijst in de uitvoerhavens had vroeger altijd desastreuze gevolgen voor de prijs. Het is er mee als met aardappelen — het verschijnen op de markt van nieuwe rijst doet de overjarige duf en onsmakelijk lijken en het publiek taalt niet meer naar de oude.

Doorslaggevend in het beeld zijn de tarwevoorraden. Een carry-over van 45 miljoen ton is equivalent aan twee jaar wereldexporten en staat gelijk met 80 pCt van de jaarlijkse productie der 4 belangrijkste exportlanden. De vraag naar tarwe is minder prijselastisch dan die van enig ander landbouwproduct. In de landen met hoog nationaal inkomen daalt de consumptie per hoofd; in Noord-Amerika daalt zij sneller dan de bevolkingsaanwas. Tegelijkertijd beheerst tarwe het gebruik van de grond; areaalbeperking leidt bijna automatisch tot overmatige aanbouw van andere gewassen (de eerste schatting van het landbouwareaal in de Verenigde Staten in 1954 bevestigt deze stelling).

De Internationale Tarwe Overeenkomst bevat geen veiligheidskleppen tegen een langdurige serie van overmatige oogsten, behalve de verplichting van importerende landen om tegen de minimumprijs een overeengekomen quantum af te nemen. Doch de hoeveelheid aldus af te zetten is weinig groter dan de helft van de normale

wereldexport. Slechts weinige landen zouden het nemen van bijzondere maatregelen willen uitstellen tot de tarweprijs beneden \$ 1,55 per bushel zou zijn gedaald. De Werkgroep heeft niet aanbevolen een bufferstock-overeenkomst voor tarwe te negotiëren, noch staat de Internationale Tarweraad dit middel vóór.

De Werkgroep acht het een troost dat zoveel tarwe in handen is van kapitaalkrachtige organen, die niet

van zins zijn om à tout prix te verkopen. Maar zij beschouwt dit slechts als een betrekkelijke en tijdelijke garantie tegen een desastreuze prijsval, niet als een middel om voorraden te ruimen en nog minder om voorraden te voorkomen.

In een volgend artikel zullen wij wat nader op deze beide laatste vragen ingaan.

Washington D.C.

E. DE VRIES.

De ontwikkeling van het handelsverkeer tussen de B.L.E.U. en Nederland

Toen in 1947 door de parlementen van België, Luxemburg en Nederland het besluit om tot een economische unie tussen deze drie landen te komen officieel werd bekrachtigd, werd reeds de verwachting uitgesproken — en men rekende dit tot één van de vele voordelen — dat dit zou leiden tot een vergroting van het onderlinge handelsverkeer. Er is daarom alle aanleiding, nu de Benelux gedurende enige jaren, zij het nog niet in een afgeronde en volmaakte vorm, heeft gefunctionneerd, eens na te gaan wat de gevolgen voor het onderlinge handelsverkeer in feite zijn geweest. Hiervoor is des te meer aanleiding nu er — na de, somtijds min of meer onstuimige, veranderingen die zich in de voorgaande jaren hebben voorgedaan — in 1953 in het handelsverkeer tussen de drie partnerlanden een zekere stabilisatie schijnt te zijn ingetreden.

Handelsverkeer van Nederland met de B.L.E.U.

(maandgemiddelden in mln gld)

INVOER	Totaal	Landb.	Text.	Metaal	Overige
1938	13,5	0,7	2,7	5,5	4,6
1948	60,9	2,1	10,6	32,2	15,9
1949	63,3	3,1	14,2	30,2	15,8
1950	119,2	4,5	52,4	38,0	24,3
1951	147,3	5,4	42,5	65,8	33,6
1952	120,5	3,9	27,6	58,0	31,0
1953	127,3	4,6	34,9	50,2	37,6

UITVOER	Totaal	Landb.	Text.	Metaal	Overige
1938	8,8	4,1	0,9	1,0	2,8
1948	35,2	17,8	4,8	6,0	6,7
1949	42,2	22,2	5,1	6,1	8,9
1950	60,1	26,4	8,4	9,1	16,2
1951	89,9	32,1	12,3	16,6	28,9
1952	103,4	39,5	16,4	18,2	29,2
1953	104,6	34,5	18,4	20,8	30,9

Vooraleer in te gaan op de ontwikkeling van het onderlinge handelsverkeer en de verschuivingen die daarin zijn opgetreden is het nuttig eerst iets te zeggen over de samenstelling en de omvang van het handelsverkeer tussen de drie Benelux-landen. Om het beeld daarbij niet al te veel met details te belasten is volstaan met een uitsplitsing van dit handelsverkeer in vier grote groepen producten, te weten de agrarische, de textiel- en de metaalproducten, terwijl de rest in een groep „overige producten” is samengevat.

De op blz. 272 en 273 afgebeelde grafieken laten duidelijk zien dat de uitvoer van de B.L.E.U. naar Nederland van een geheel andere aard en samenstelling is dan die van Nederland naar de B.L.E.U. Neemt in de laatste de uitvoer van landbouwproducten een vrij belangrijke plaats in (nl. ongeveer 35 pCt van de totale uitvoer naar de B.L.E.U.), in de uitvoer van de B.L.E.U. naar Nederland is zij praktisch een te verwaarlozen factor. Daarentegen

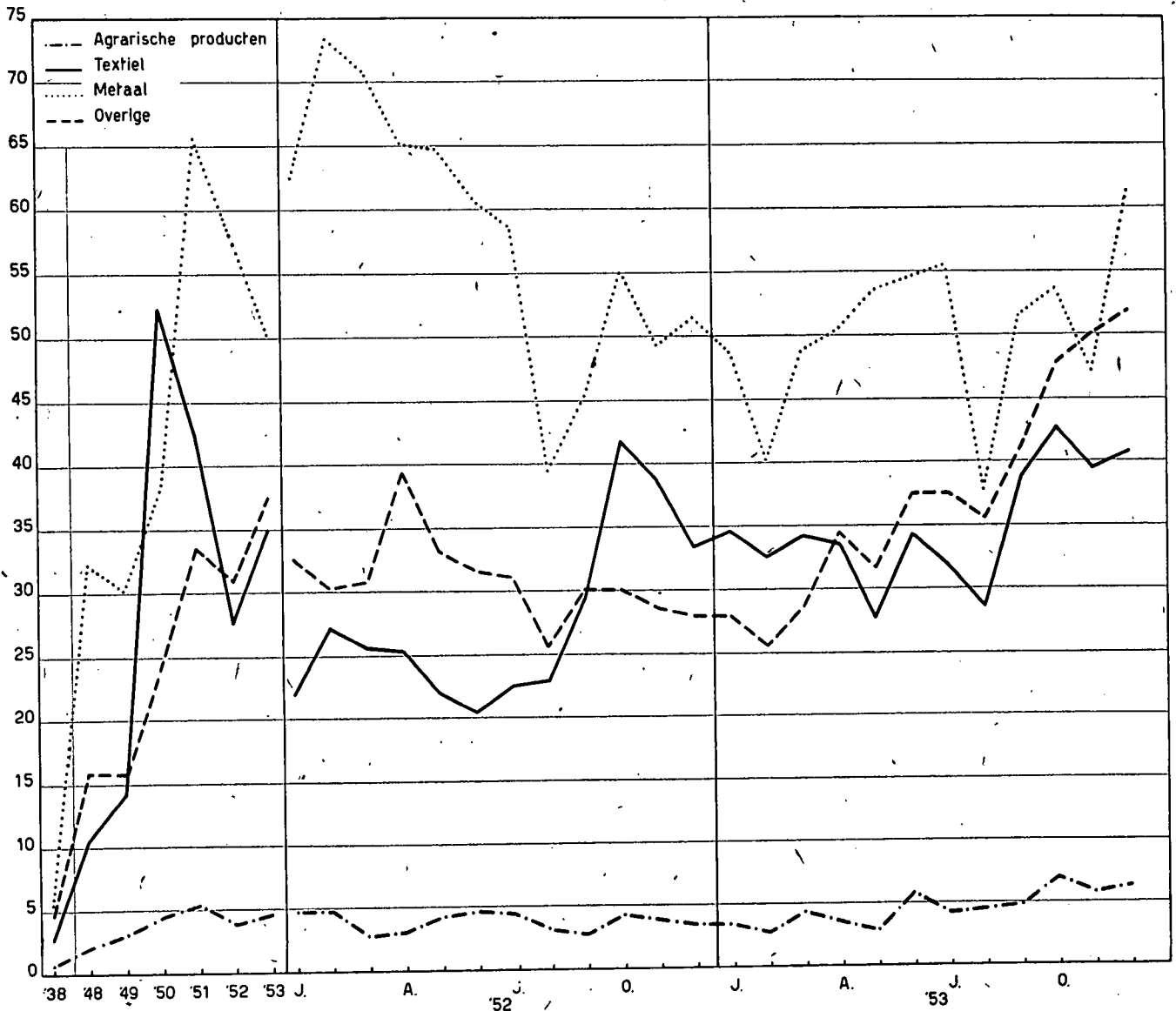
vormen in de uitvoer van de B.L.E.U. de metaalproducten, evenals trouwens bij de uitvoer naar derde landen, de grootste groep (ca 40 pCt van de totale uitvoer naar Nederland), terwijl daarnaast de uitvoer van textielproducten en de overige producten in 1953 ieder ongeveer 25 à 30 pCt voor hun rekening namen. Bij de uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. vormen de textielproducten de kleinste groep (in 1953 slechts ca 18 pCt van de totale uitvoer naar de B.L.E.U.). Opvallend is daarbij dat de uitvoer van textielproducten van de B.L.E.U. naar Nederland ongeveer het dubbele bedraagt van de invoer van deze producten uit Nederland. In de jaren 1950 en 1951 was zij zelfs het zes- en viervoudige. Deze laatste verhoudingen waren echter het gevolg van bijzondere omstandigheden en kunnen daarom ook moeilijk als maatgevend worden beschouwd. Eveneens dient nog te worden gewezen op de, in de laatste jaren steeds toenemende, betekenis van de groep „overige producten”. Vooral de sterke stijging van de uitvoer van deze producten van de B.L.E.U. naar Nederland in 1953 is daarbij in het oog lopend. In deze groep behoren cement, meststoffen, steenkool, chemische producten, benzine, gas- en stookolie en de karton- en papierwaren tot de belangrijkste producten.

De grafieken geven, evenals trouwens de hiervoor vermelde tabel, eveneens een goed beeld van de sterke ontwikkeling welke het onderlinge handelsverkeer, vooral sedert het in werking treden van de Voor-Unie in December 1949, de laatste jaren te zien heeft gegeven. De uitvoer van de B.L.E.U. naar Nederland verdubbelde van 1948 op 1953. Dit betrof begripelijkwijze in hoofdzaak de industriële productie. De grootste stijging gaf daarbij de textielsector te zien, aangezien de uitvoer van textielproducten naar Nederland van 1948 op 1953 ongeveer verdrievoudigde. Daardoor bedroeg in de eerste elf maanden van 1953 de uitvoer van textielproducten naar Nederland 24,6 pCt van de totale uitvoer van textielproducten van de B.L.E.U. In 1948 was dit percentage nog slechts 15,5, terwijl in het ongewone jaar 1950 het zelfs 35,2 had bedragen.

Hiertegenover was de totale uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. in 1953 het drievoudige van die in 1948. Deze stijging deed zich daar bij alle groepen voor, doch was het grootste voor de textielproducten en de groep „overige producten”. De eerste gaf ongeveer een verdrievoudiging, de laatste een meer dan verviervoudiging te zien.

Het wekt dan ook geen verwondering dat de groei van het onderlinge handelsverkeer tussen de drie Benelux-landen na de oorlog sterker was dan die van het handelsverkeer met de rest van de wereld. De overwegende positie die de drie Benelux-landen in 1953 in elkaars handels-

INVOER VAN NEDERLAND UIT DE B. L. E. U. (maandgemiddelden in mln. gld.)

verkeer innemen, spreekt in dit opzicht duidelijke taal.

Waren voor de laatste oorlog Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk de voornaamste handelspartners van de B.L.E.U. en kwam Nederland eerst op de derde (bij de uitvoer) of de vierde plaats (bij de invoer), na de oorlog heeft deze situatie zich radicaal gewijzigd. In 1953 was Nederland zowel de belangrijkste leverancier als de voornaamste afnemer van de B.L.E.U. geworden. In dat jaar moesten de Verenigde Staten, die sedert de oorlog voortdurend de voornaamste leveranciers van de B.L.E.U. waren geweest (in 1947 kwam zelfs 26,5 pCt van de totale invoer van de B.L.E.U. uit de Verenigde Staten), deze plaats aan Nederland afstaan. Omgekeerd neemt thans de B.L.E.U., die reeds vóór de oorlog een belangrijke plaats daarin bekleedde, in het internationale handelsverkeer van Nederland dezelfde plaats in. In 1953 kwam 17,1 pCt van de totale invoer van Nederland uit de B.L.E.U. (in 1938: 11,5 pCt), terwijl zij 15,6 pCt van de totale uitvoer van Nederland voor haar rekening nam (in 1938: 9,9 pCt). Daartegenover was het percentage dat de invoer van de B.L.E.U. uit Nederland van haar totale invoer in beslag nam opgelopen van 8,6 in 1938 tot 13,9 in 1953, terwijl in dit laatste jaar ruim 17,5 pCt van de uitvoer van de B.L.E.U. naar Nederland ging (in 1938: 11,6 pCt). In de laatste jaren hebben de Benelux-

partners dus dank zij de economische unie beiden in vergelijking met 1938 ongeveer 5,5 pCt van het handelsverkeer met derde landen overgenomen. Dit betekent dat het onderlinge handelsverkeer van de Benelux-landen relatief met ongeveer 50 pCt is toegenomen. Voor het industrieel handelsverkeer liggen deze percentages iets anders. Doordat de landbouw voor de uitvoer van Nederland, in tegenstelling tot de B.L.E.U., van vrij grote betekenis is, nam België in vergelijking met 1938, ongeveer 5 pCt van de industriële invoer van Nederland uit derde landen over, terwijl dit percentage voor Nederland 4 bedraagt. De Belgische industrie heeft dus iets meer voordeel kunnen behalen dan de Nederlandse industrie.

Het handelsverkeer van de B.L.E.U. met Nederland en omgekeerd dat van Nederland met de B.L.E.U. heeft sinds 1948 geen parallel verloop te zien gegeven. In de eerste jaren na de oorlog was, door de ongunstige positie van de Nederlandse betalingsbalans, het handelsverkeer tussen deze landen, evenals dat met de rest van de wereld, nog in een keurslijf van bilaterale beperkingen gewrongen. Onder de werking van het Voor-Unie-verdrag werd echter in December 1949 een begin gemaakt met de liberalisatie van het onderlinge handelsverkeer. Deze voltrok zich eerst voor de metaalproducten en daarna voor de

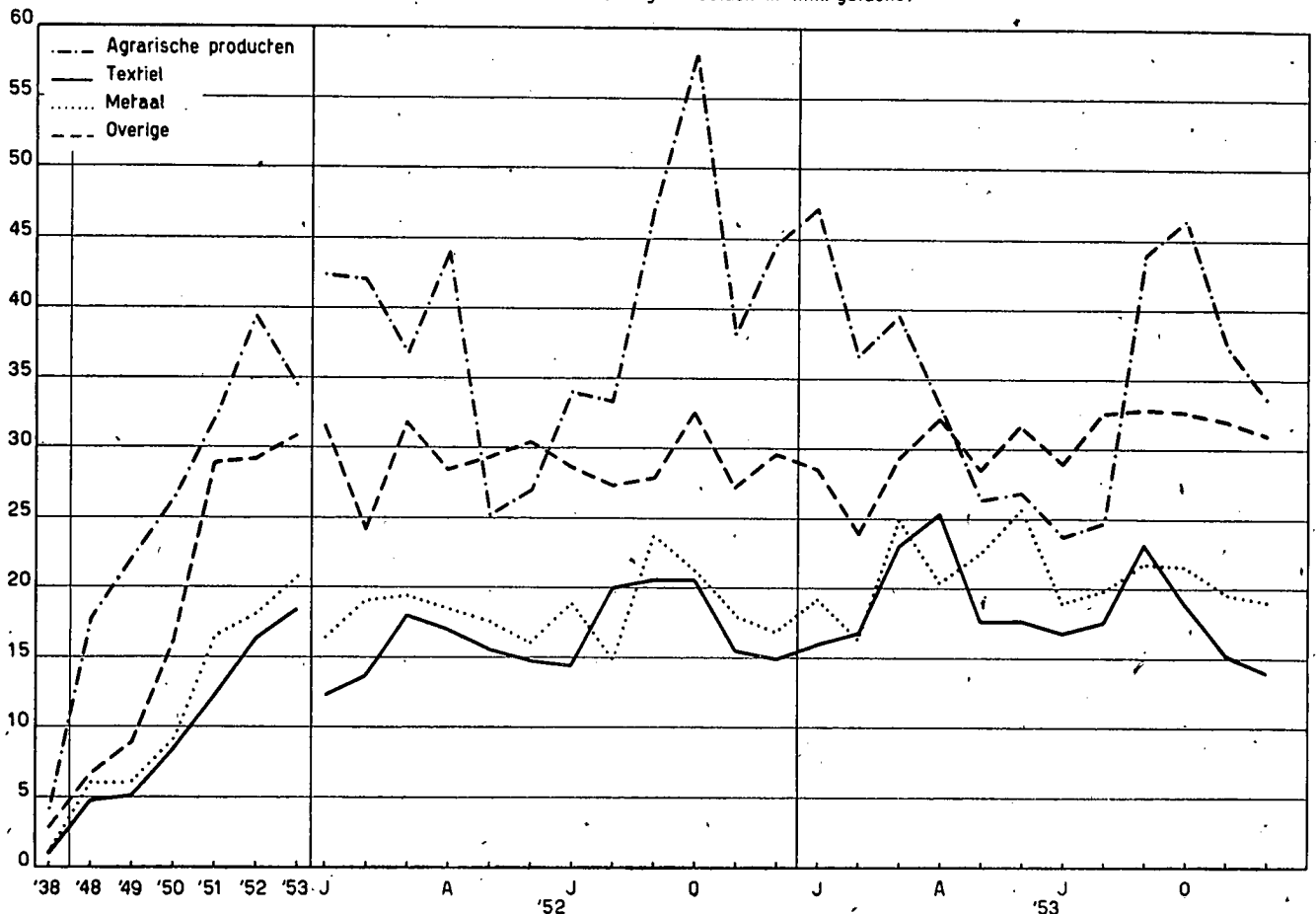

textielproducten. Als gevolg daarvan ziet men in 1950 de uitvoer van de B.L.E.U. naar Nederland plotseling bijna verdubbelen. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door de sterk gestegen textieluitvoer, die in dat jaar praktisch verviervoudigde. De stijging in de metaalsector was veel geringer. Deze begon eerst in 1951 sterk omhoog te lopen. Dit was echter niet het gevolg van de Benelux, doch van de Korea-hausse. De uitvoer van de B.L.E.U. van metaalproducten naar derde landen gaf namelijk in dat jaar een nog grotere toeneming te zien. De sterke stijging van de uitvoer van textielproducten naar Nederland in 1950 werd veroorzaakt door de grote inhaalvraag welke er toen nog in Nederland bestond. In 1951 begon echter al enige vermindering op te treden, welke direct resulteerde in een daling van de uitvoer van textielproducten van de B.L.E.U. naar Nederland, die tot ongeveer Augustus 1952 heeft aangehouden. Desniettemin liep de totale uitvoer naar Nederland in 1951 nog verder op, en bereikte, door een toegenomen uitvoer van de andere industriële producten met name van de ijzer- en staalindustrie en van de metaalnijverheid, in dat jaar een tophoogte. In 1952 begon evenwel in Nederland, mede door een gestegen import uit West-Duitsland, ook een vermindering van de vraag naar metaalproducten op te treden, waardoor in het begin van dat jaar een sterke daling van de uitvoer van metaalproducten naar Nederland plaatsvond, die tot ongeveer Augustus heeft aangehouden. Als gevolg van een en ander viel de totale uitvoer van de B.L.E.U. naar Nederland in 1952 terug tot het niveau van 1950. Dit was het geval niettemin in September van dat jaar zich in de uitvoer van textielproducten, niet alleen naar derde landen, doch ook naar Nederland, een vrij belangrijk herstel voordeed, terwijl ook de uitvoer van metaalproducten sedertdien zich enigszins verbeterde.

Dit herstel van de uitvoer hield het gehele jaar 1953 aan. Dit jaar wordt dan ook gekenmerkt door een niet onaanzienlijke toeneming van de textieluitvoer naar Nederland, zonder dat het evenwel mogelijk was om het ongevoelbaar hoge niveau van 1950 en 1951 weer te bereiken. De uitvoer van metaalproducten naar Nederland was in 1953 eveneens zeer stabiel, met een iets stijgende tendentie. Het meest in het oog vallend is echter de sterke stijging van de „overige producten”. Deze stijging wordt voor een zeer groot deel veroorzaakt door een toegenomen uitvoer van cement, steenkolen, gasolie, lederen rubberwaren, glas en glaswerk.

De uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. vertoont in deze jaren een heel wat minder spectaculair beeld. Grote top-uitvoeren, gevolgd door sterke dalingen, deden zich daarbij niet voor. Kenmerkend voor de uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. is daarentegen een voortdurende en regelmatige, zij het in 1953 afnemende, stijging, welke er toe leidde dat eerst in 1953 een topniveau werd bereikt. Deze regelmatige stijging constateert men in praktisch alle sectoren. Zo was de uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. zowel voor de textielproducten als voor de metaalproducten in 1952 ongeveer drie maal zo groot als in 1949. In 1952 begint de stijging echter een duidelijke afvlakking te vertonen, welke eveneens in 1953 aanhoudt. Dit is ook het geval voor de uitvoer van de „overige producten” welke, met name in de jaren 1950 en 1951, een sterke toeneming te zien geeft. In deze groep speelden vooral de uitvoer van benzine, gasolie en stookolie een belangrijke rol. Ruim 35 pCt van de toeneming in de jaren 1950 en 1951 kan op rekening van deze posten worden geschreven. Daarnaast was de toeneming van de uitvoer van chemische producten, huiden en vellen, karton en papier en hout eveneens

UITVOER VAN NEDERLAND NAAR DE B.L.E.U. (maandgemiddelden in mln. guldens)

aanmerkelijk. Alleen de landbouwproducten vormden in 1953 een uitzondering. De uitvoer van deze producten liep nl. in dat jaar enigszins terug, hetgeen overigens in overeenstemming was met de daling van de invoer van landbouwproducten van de B.L.E.U. uit derde landen.

Het gevolg van de hiervoor geschetste ontwikkeling is geweest dat gedurende de laatste jaren het handelsverkeer tussen de Benelux-partners in belangrijke mate naar elkaar toe is gegroeid. Het grote verschil dat er in 1948 nog in het onderlinge handelsverkeer bestond, was dan ook in 1952 aanzienlijk verminderd. Bedroeg in 1948 het percentage dat de uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. van de invoer uitmaakte nog 58, in 1952 was dit opgelopen tot 86. In 1953 zakte het door een toegenomen invoer weer iets, nl. tot 82. Gezien echter de stabilisatie die zich in 1953 bij de in- en uitvoer heeft voorgedaan mag worden aangenomen dat het onderlinge handelsverkeer zich in de toekomst ongeveer op dit niveau zal blijven voltrekken.

Daarnaast kan nog op een ander verschijnsel worden gewezen. Vergelijkt men de voornaamste goederengroepen uit het onderlinge handelsverkeer met elkaar, dan valt het op dat in praktisch alle groepen bij de uitvoer van Nederland de eindproducten naar verhouding een veel grotere rol spelen dan bij de invoer. Van de totale industriële uitvoer naar de B.L.E.U. had bijv. in 1952 40 pCt betrekking op eindproducten, terwijl dit bij de invoer maar 20 pCt was. Bij de toenemende vraag in België naar Nederlandse producten, lag het accent dus op de eindproducten, terwijl het daarentegen bij de groeiende afzet van Belgische producten in Nederland juist op de grondstoffen en halffabrikaten lag. De, door de internationale arbeidsverdeling binnen het raam van een economische unie te verwachten, wederzijdse aanpassing en aanvulling van de economieën der unie-partners aan elkaars specifieke productie- en afzetmogelijkheden komt hier zodoende op duidelijke wijze tot uiting.

Gezien de betekenis die momenteel gehecht wordt aan het onderlinge handelsverkeer met betrekking tot de zgn. sensibele producten, is het interessant ook hier enige aandacht aan te schenken. Daarbij zal niet in details worden getreden aangezien dit binnen het kader van dit artikel veel te ver zou voeren. Teneinde de betekenis van het totaal der sensibele producten binnen het raam van het gehele onderlinge handelsverkeer te kunnen vaststellen, kan met de grote lijn worden volstaan.

Zoals uit de cijfers blijkt, zijn de sensibele producten bij de uitvoer naar de B.L.E.U. van meer belang dan bij de invoer. Had van de totale industriële uitvoer in 1953 17,9 pCt betrekking op sensibele producten, bij de invoer bedroeg dit maar 5 pCt. De textielproducten vormen daarbij de belangrijkste post, aangezien deze meer dan de helft uitmaken van de totale uitvoer aan sensibele producten naar de B.L.E.U.

Van de totale uitvoer aan textielproducten naar de B.L.E.U. maken zij eveneens een belangrijk deel uit. Van de f 18,4 mln, welke er in 1953 gemiddeld per maand aan textielproducten uit Nederland naar de B.L.E.U. werd geëxporteerd, had nl. f 7,2 mln (d.w.z. circa 40 pCt) betrekking op sensibele textielproducten. Daarentegen werd er slechts voor f 4,9 mln gemiddeld per maand aan

sensibele textielproducten (d.w.z. circa 14 pCt van het totaal) ingevoerd.

Industrieel handelsverkeer van Nederland met de B.L.E.U.

(maandgemiddelden in mln gld)

INVOER

	textiel		overige	
	totaal	waarvan sensibel	totaal	waarvan sensibel
1938	2,7	0,1	4,6	0,3
1948	10,6	0,6	15,9	1,2
1949	14,2	1,0	15,8	1,3
1950	52,4	10,0	24,3	2,2
1951	42,5	7,9	33,6	3,8
1952	27,6	3,6	31,0	1,6
1953 a)	34,9	4,9	37,6	1,9

UITVOER

	textiel		overige	
	totaal	waarvan sensibel	totaal	waarvan sensibel
1938	0,9	—	2,8	0,2
1948	4,8	2,2	6,7	1,2
1949	5,1	1,8	8,9	1,3
1950	8,4	2,8	16,2	2,9
1951	12,3	4,2	28,9	5,2
1952	16,4	6,5	29,2	6,3
1953 a)	18,4	7,2	30,9	6,6

a) Gemiddelde van de maanden Januari t/m November.

De ontwikkeling van de in- en uitvoer van sensibele textielproducten vertoont sinds 1949 hetzelfde beeld als de totale in- en uitvoer van textiel van Nederland uit en naar de B.L.E.U. De invoer geeft een ongewoon hoog niveau te zien in 1950, gevolgd door een sterke daling in 1951 en 1952; vervolgens een herstel in 1953. De uitvoer gaat daarentegen na 1949 in een steeds stijgende, zij het in de loop van 1952 en 1953 afnemende, lijn omhoog. Daardoor was de uitvoer van sensibele textielproducten naar de B.L.E.U. in tegenstelling tot het totale handelsverkeer van textielproducten in 1952 en 1953 groter dan de invoer van deze producten. Ook hier ziet men dat bij het onderlinge handelsverkeer de eindproducten voor Nederland van grotere betekenis zijn dan voor België. Bij de invoer vormen nl. de garens en de weefsels de grootste posten, terwijl omgekeerd bij de uitvoer juist de garens heel weinig, doch de weefsels en de eindproducten veel betekenen. Het hiervoor reeds gememoreerde verschijnsel van de wederzijdse aanvulling van de economieën der Benelux-landen is hier dus klaarblijkelijk ook aanwezig.

Bij de sensibele producten valt het eveneens op dat de uitvoer van Nederland naar de B.L.E.U. een zekere stabilisatie heeft ondergaan. Sterke stijgingen hebben zich ook daar in de laatste 12 maanden niet voorgedaan. Daartegenover nam de invoer van sensibele producten uit de B.L.E.U., na de daling van 1951 en 1952, in 1953 over het algemeen toe. Voor sommige producten, bijv. wollen en halfwollen dekens, wollen weefsels, papier en papierwaren was de stijging zelfs vrij belangrijk. Deze ontwikkeling deed zich, behoudens een enkele uitzondering, zowel bij de in- en uitvoer van sensibele textielproducten als bij de sensibele „overige producten” voor. De betekenis van deze laatste is echter, zoals uit bovenstaande tabel blijkt, voor het totaal van de groep „overige” veel geringer dan bij de textielproducten het geval is.

Een nieuw tariefplan

In een voorgaande beschouwing werden de aanbevelingen van de Commissie-Randall aan President Eisenhower, op het stuk van de tariefwetgeving, gesteld tegen de achtergrond van de plannen welke in het GATT werden gesmeed voor de voortzetting van de verlaging van invoerrechten. Geconstateerd werd, dat de Amerikaanse plannen in deze omgeving gezien verre onder de maat blijven ¹⁾.

In het volgende moge een nadere uitwerking worden gegeven van deze vergelijking.

De verlaging van invoerrechten in het GATT.

In het kader van het General Agreement on Tariffs and Trade werden opmerkelijke resultaten bereikt bij het streven naar verlaging van invoerrechten. Gedurende een 3-tal grote tariefconferenties werden 58.000 tariefposities geconsolideerd of verlaagd door landen, welke tezamen ongeveer 80 pCt van de wereldhandel beheersen.

De resultaten waren echter duidelijk afnemend en de voornaamste oorzaak daarvan wordt gevonden in de grote dispariteit in tarieven. Naast landen met een relatief hoog tariefniveau, staan de landen met betrekkelijk lage rechten. Deze laatste ontmoetten bij gebrek aan concessiemogelijkheden, toenemende moeilijkheden bij de verdere verlaging van rechten, terwijl de hoge tarieflanden zich verzetten tegen een verdere afbraak van hun tariefmuren met als enige concessie daartegenover de toezegging van de landen met lage tarieven, hun rechten niet te verhogen. De spelregel, dat de binding van een laag tarief gelijk staat aan de verlaging van een hoog recht, vond weinig erkenning meer.

Deze ontwikkeling leidde tot overleg omtrent vernieuwing van de bij verdere tariefverlagingen te volgen procedure. Verschillende voorstellen werden gelanceerd. Begin 1951 verscheen een voorstel van Benelux tot multilaterale besprekingen over verlaging per artikelgroep. In de loop van dat zelfde jaar volgde een plan van de Franse delegatie bij de vergadering van het GATT, tot een algemene reductie met telkenmale 10 pCt gedurende drie opeenvolgende jaren, terwijl in de Raad van Europa een voorstel van de Zweedse econoom Ohlin werd geaccepteerd, dat voornamelijk is gebaseerd op de bepaling van tariefmaxima voor verschillende goederencategorieën ²⁾.

De verdragsluitende partijen van het GATT stelden een werkcommissie in, ter bespreking en bestudering van deze voorstellen. Eind October 1953 werd het werk van deze commissie afgesloten met een rapport, dat begin van dit jaar werd gepubliceerd onder de titel „A new proposal for the reduction of customs tariffs” ³⁾.

Het nieuwe voorstel.

In korte trekken komt dit nieuwe plan, dat de hoofdzaken van het vermelde Franse plan en van het voorstel Ohlin overneemt, op het volgende neer.

1. De tarieven der deelnemende landen worden in een tiental sectoren verdeeld. Het, naar de invoer, gewogen gemiddelde van het recht in ieder dezer sectoren zal gedurende drie opeenvolgende jaren telkenmale met 10 pCt dienen te worden verminderd. De keuze van de te verlagen posities in ieder der jaren is geheel vrij.

Voor ieder der sectoren wordt tevens een demarcatie-

lijn vastgesteld. Het gewogen gemiddelde van de rechten van alle deelnemende landen tezamen, bepaalt deze demarcatielijn. Ligt het gewogen gemiddelde van het tarief van enig land in de betreffende sector beneden deze demarcatielijn, dan wordt het verplichte verlagingpercentage evenredig verminderd, met dien verstande, dat, indien het gewogen gemiddelde ligt op 50 pCt beneden de demarcatielijn (de „floor”), de verplichte verlaging nihil zal zijn.

2. Rechten uitgaande boven bepaalde plafonds dienen tot minimaal deze maxima te worden verlaagd. Deze plafonds zijn vastgesteld op een niveau van ca tweemaal het rekenkundig gemiddelde van de geheven rechten en bedragen: voor grondstoffen 5 pCt, halfabrikaten 15 pCt, eindproducten 30 pCt en agrarische producten 27 pCt. Slechts in bijzondere gevallen worden uitzonderingen toegestaan.

3. Voorgesteld wordt een geldigheidsduur van 5 jaren. Dit wil zeggen, dat de deelnemende landen zich verplichten gedurende deze 5 jaren, ingaande bij het begin der actie, de verlaagde posities niet te verhogen, geen invoerrechten te heffen welke boven de gestelde plafonds uitgaan en ten slotte om het gewogen gemiddelde per sector te consolideren. Zulks houdt in, dat voor iedere verhoging van rechten een compensatie noodzakelijk wordt.

In een aantal nevenpunten vindt men een vèrgaande detaillering t.a.v. de wijze waarop de gemiddelden zullen worden berekend, de vaststelling van de plafonds, de sectorindeling, excepties voor fiscale rechten etc. Een uitzondering wordt voorts gemaakt voor minder ontwikkelde gebieden welke onder gematigde voorwaarden kunnen meedoen.

Het voorstel in verband met het Randall-rapport.

Vergelijkt men dit nieuwe GATT-voorstel met de aanbevelingen van het Randall-rapport, dan blijkt duidelijk hoe dit Amerikaanse voorstel „onder de maat blijft”.

De maximale verlaging waartoe de Verenigde Staten gedurende de eerstkomende drie jaren zouden kunnen overgaan — gesteld dat de aanbevelingen van de Commissie-Randall door het Congres worden overgenomen — bedraagt 5 pCt per jaar. Daarenboven vermeldt Randall een algemeen maximumtarief van 50 pCt.

De vraag rijst thans of onder deze omstandigheden het GATT-voorstel nog enige kans op verwezenlijking heeft. Inderdaad bestaat een, zij het kleine, kans.

De Europese landen zouden kunnen besluiten het GATT-voorstel onderling tot uitvoer te brengen, zonder de medewerking van de Verenigde Staten. Handhaaft men daarbij de meestbegunstigingsclausule — en dat wordt nadrukkelijk in het plan gestipuleerd — dan zou dit betekenen, dat men de Verenigde Staten aanmerkelijke concessies zou moeten doen, die niet worden gecompenseerd door een adequate tegenprestatie. Een dergelijk voorstel is practisch niet te verwezenlijken. Economisch gewenst is juist de omgekeerde situatie, waarbij de Verenigde Staten op grond van hun crediteurpositie een meer dan evenredige tegenprestatie leveren.

Een tweede mogelijkheid ligt in het over boord werpen van de meestbegunstigingsclausule tegenover Amerika. Daarmede zou een nieuw preferentieel gebied worden geschapen. Zoals reeds in de voorgaande beschouwing over het Randall-rapport werd opgemerkt, zou een dergelijk besluit vermoedelijk een belangrijke versterking geven

¹⁾ „Kanttekeningen bij het Randall-Report”, in „E.-S.B.” van 17 Maart 1954.
²⁾ Voor een uitvoerig commentaar op deze voorstellen, vgl. „Verlaging van invoerrechten in de jaren na 1945”, in „De Economist” van Maart 1953.
³⁾ GATT/1954-1, Genève 1954.

aan het protectionistische streven in de Verenigde Staten. Het GATT stelt ook niet ten onrechte vèrgaande voorwaarden voor de creatie van nieuwe preferenties en staat deze o.a. toe, indien sprake is van de vorming van een nieuwe douane-unie of vrijhandelsgebied. Voor Europa is nog zeker niet de tijd aangebroken om met succes op deze bepalingen een beroep te kunnen doen. Stelt men daarom prijs op de ontwikkeling van een vrij internationaal handelsverkeer, dan is verder overleg over het nieuwe voorstel in deze richting ongewenst.

Resteert als derde mogelijkheid een aanpassing van het GATT-voorstel aan de mogelijkheden van de Verenigde Staten, als één der belangrijkste handelspartners in de moderne wereld.

In de eerste plaats zou daartoe de algemene verlaging met 10 pCt per jaar, of 30 pCt in totaal, moeten worden teruggebracht tot 5 pCt per jaar. Uiteraard betekent dit een aanmerkelijke vermindering van het nuttig effect van het plan. Daar staat echter tegenover dat een meer bescheiden aanloop gewenst zou kunnen zijn om de uiteindelijke resultaten van de voorgestelde actie te kunnen waarnemen. De vèrgaande gecompliceerdheid namelijk van het voorstel en de vrijheid in de keuze der te verlagen posities maken, dat een enigszins nauwkeurige schatting van het te bereiken effect onmogelijk is.

Naast deze vermindering van het percentage zou men dan tegelijkertijd in principe kunnen besluiten tot een verlenging van de termijn van 5 tot 6 jaren, waarmee de mogelijkheid wordt geschapen gedurende de laatste 3 jaren wederom 15 pCt te verlagen. Daarmede zou het uiteindelijk resultaat gelijk blijven, zij het dan dat dit effect eerst na 6, in plaats van na 3 jaren wordt bereikt. Meer dan deze principiële toezegging evenwel zal men niet kunnen bereiken, daar het Randall-rapport slechts een verlengingstermijn van 3 jaar voor de Amerikaanse tariefwetgeving voorstaat.

Opgemerkt zij, dat indien men langs deze weg tot overeenstemming zou komen, de Verenigde Staten nog in het nadeel zijn. Waar het GATT-voorstel spreekt van een verlaging van het bewogen gemiddelde met, in dit geval, 5 pCt en het de deelnemende landen vrijstaat de verlaging te manipuleren, laat het Randall-rapport die vrijheid niet. De Verenigde Staten kunnen volgens Randall's aanbevelingen slechts maximaal 5 pCt op iedere tariefpositie verlagen. Aanvaarding van het GATT-voorstel betekent voor de Verenigde Staten dan ook een verlaging van het gehele tarief met 5 pCt per jaar, gedurende 3 jaren. Het is nog zeer de vraag of het Congres deze consequentie wil aanvaarden.

De plafond-regeling zou, bij aanpassing aan de Ameri-

kaanse plannen, voor de onderlinge verlaging in Europa practisch geen betekenis hebben. De rechten boven de 50 pCt spelen in de Europese tarieven een te verwaarlozen rol.

Voór de lage tarieflanden — en Benelux behoort daar grotendeels toe — betekent dit, dat de opheffing van de dispariteit in tariefniveaux wordt verwaarloosd. Dit bezwaar klemt temeer indien men overweegt dat bij de berekening van de gewogen gemiddelden per sector, de exorbitant hoge rechten, door de beperkte invoer welke onder deze posten wordt gerealiseerd, een geringe wegingscoëfficiënt hebben en daardoor het gemiddelde nauwelijks beïnvloeden. Voor deze landen moet dan ook de binding tussen de verlaging met een vast percentage en de verplichting tot verlaging tot een bepaald reëel plafond, als essentieel worden gezien voor de betekenis welke zij aan het voorstel kunnen hechten.

Voor de lage tarieflanden betekent een verhoging van de plafonds een vermindering van de te ontvangen concessies, waartegenover echter geen compensatie staat in de vorm van een verkleining der te verlenen concessies.

Wil voor deze landen het voorstel acceptabel blijven, dan is het in de eerste plaats noodzakelijk, dat overeenstemming wordt bereikt over een niveau, dat inderdaad de exorbitant hoge rechten uitsluit. Deze overeenstemming lijkt niet geheel uitgesloten, gezien de bepaling in het Randall-rapport, dat tariefposities waarop geen of weinig invoer plaatsvindt, met 50 pCt kunnen worden verlaagd. Een nader onderzoek van wat de Verenigde Staten t.z.t. onder dezen hoofde zullen doen, kan wellicht de bepleite aanpassing van het GATT-voorstel mogelijk maken. Wel zullen de Verenigde Staten in dit geval dienen af te zien van de toepassing der „escape clause” en zich moeten onderwerpen aan de bepalingen van dit voorstel, welke inhouden, dat slechts indien een stemmenmeerderheid van $\frac{2}{3}$ der deelnemende landen aanmerkelijke schade veroorzaakt acht door een verleende concessie, het terugtrekken (tegen compensatie) van deze concessie wordt toegestaan.

Deze korte beschouwing reeds geeft een indruk van de moeilijkheden, welke de coördinatie van de handelspolitiek van West-Europa met die van de Verenigde Staten oplevert. Vele andere hindernissen zullen eveneens nog moeten worden overwonnen. Tegenover het belang van een verdergaande bevrijding van het internationale verkeer van bestaande belemmeringen dient echter al deze moeite gering te worden geacht. Inmiddels hoede men zich er voor door een te snelle besluitvorming de bestaande tegenstellingen te verscherpen.

Aalst.

N. FRANKEN, ec. drs.

De hervorming in 1948 van de gemeentefinanciën in België

Het financieel statuut der gemeenten werd in België, zoals in Nederland, onder gelijkaardige omstandigheden en op ongeveer hetzelfde tijdstip — nl. einde 1948 — op grondige wijze hervormd.

Om de redenen en de omvang dezer hervorming als ook haar gevolgen en haar zwakheden duidelijk te maken, lijkt het ons noodzakelijk vooraf een kort overzicht te geven van de vroegere financiële structuur der gemeenten.

De belangrijkste bronnen van inkomsten der Belgische gemeenten bestonden, vóór 1948, buiten de opbrengst van hun patrimoniale goederen en van hun openbare nutsbedrijven, uit:

- een fonds der gemeenten, opgericht in 1860, en verdeeld onder al de gemeenten volgens bepaalde criteria;
- een aandeel in de opbrengst van zekere rijksbelastingen, nl. de mobilaire belasting op het inkomen van bepaalde roerende goederen, bepaalde bedrijfsbelastingen, de grondbelasting, de belasting op de autovoertuigen, e.d.;
- opcentimes op een aantal rijksbelastingen, o.a. de grondbelasting, bepaalde mobilienbelastingen en bedrijfsbelastingen;
- een aantal zuiver lokale taksen op de meest verscheidene belastingobjecten.

Dit stelsel, dat sinds 1925 in voege was en nadien slechts kleine wijzigingen had ondergaan, gaf over het algemeen voldoening tot in 1940, maar werd ingevolge de oorlogsgebeurtenissen diep ontredderd. De uit dit stelsel voortspuitende inkomsten bleken zeer spoedig onvoldoende om de aangroei der uitgaven, veroorzaakt door de stijging der prijzen en lonen, te dekken. Zo geraakten, tijdens en na de oorlog, tal van Belgische gemeenten in grote financiële moeilijkheden. In 1946 en 1947 was de Staat verplicht aanzienlijke sommen onder hen te verdelen om hen toe te laten hun meest onafwendbare verplichtingen na te komen. Een hervorming werd dringend geëist door de gemeentebestuurders en door tal van parlementsleden.

De wet van 24 December 1948 bracht, op haast revolutionaire wijze, de volgende diepgaande wijzigingen in het financieel statuut der gemeenten:

1. de gemeentelijke aandelen in de opbrengst der rijksbelastingen werden afgeschaft;
2. de mogelijkheid, voor de gemeenten, opcentimes te heffen op de door de Staat geïnde belastingen op de bedrijfsinkomsten en op het inkomen van roerende goederen, werd eveneens afgeschaft. De gemeenten behielden enkel het recht opcentimes te heffen op de grondbelasting;
3. bepaalde gemeentelijke uitgaven werden door de Staat overgenomen;
4. het bestaande Fonds der Gemeenten werd vervangen door twee nieuwe verdelingsfondsen:
  - het nieuwe Fonds der Gemeenten, door de Staat gestijfd met een dotatie van 4 milliard frank 's jaars;
  - het Gemeentefonds voor openbare onderstand, gestijfd met een jaarlijkse dotatie van 1 milliard frank;
5. de gemeenten kregen, bij de reeds talrijke lokale taksen, er nog drie nieuwe, die voordien door de Staat werden geheven, bij, t.w. een taks op de rijwielen, op de hondën en op de gemaklijkheden.

Het bedrag van de twee verdelingsfondsen (globaal 5 milliard frank) werd derwijze berekend, dat in het kader der hervorming, de globale gemeentebegroting, op grondslag van de cijfers eigen aan het dienstjaar 1947, er door in evenwicht zou worden gebracht.

Verhoging van het Fonds der Gemeenten en van het Gemeentefonds voor openbare onderstand.

De wet van 24 December 1948 voorziet een zekere aanpassing van het bedrag van het Fonds der Gemeenten aan de verhoging van de gemeentelijke uitgaven. Jaarlijks wordt de oorspronkelijke dotatie van 4 milliard frank verhoogd met een som van 20 miljoen frank. Bovendien wordt de dotatie nog gebeurlijk verhoogd of verminderd door de Koning met een percentage gelijk aan het percentage der gebeurlijke verhoging of vermindering der wedden van het rijkspersoneel, verhoging of vermindering die over het algemeen eveneens op de bezoldiging van het gemeentelijk personeel wordt toegepast.

Aanvankelijk voorzag de wet van 24 December 1948 geen verhoging van het Gemeentefonds voor openbare onderstand, maar bij de wet van 17 Juli 1953 werd een jaarlijkse aangroei van 5 miljoen frank voorzien evenals een verhoging, percentsgewijze vastgesteld, naar verhouding der gebeurlijke verhoging der wedden.

Speciaal Fonds voor de gemeenten met ontredderde financiën.

De gemeenten moeten minstens 100 opcentimes op de grondbelasting heffen vooraleer zij recht hebben op hun aandeel in het Fonds. Met het aandeel van de gemeenten die niet ten minste 100 opcentimes op de grondbelasting heffen, werd in de schoot van het Fonds der Gemeenten een Speciaal Fonds opgericht ten behoeve van de gemeenten, welke na de hervorming nog in financiële nood zouden verkeren.

Beheer van het Fonds der Gemeenten en van het Gemeentefonds voor openbare onderstand.

Een speciale Raad van beheer werd aan het hoofd gesteld van de twee verdelingsfondsen. Hij bestaat uit 37 leden, aangesteld voor een duur van zes jaar: tien dezer leden worden benoemd door de Regering, negen door de Gemeenteraad van elk der negen provinciehoofdplaatsen en achttien door de Minister van Binnenlandse Zaken op voorstel van de provinciale deputaties.

* *

Het zwaartepunt van het nieuwe statuut ligt dus in het bestaan, enerzijds, van de twee verdelingsfondsen en, anderzijds, van een fiscaliteit steunende hoofdzakelijk op de opcentimes op de grondbelasting naast allerlei kleine lokale taksen waarvan de opbrengst tamelijk gering is.

De twee fondsen zijn in principe bestemd om bepaalde gemeentelijke uitgaven te dekken en worden verdeeld tussen de gemeenten op grondslag van uitkeringscriteria die derwijze werden bepaald dat de beoogde uitgaven zo nauwkeurig mogelijk zouden worden gedekt.

1. Het criterium van de belangrijkheid der gemeenten, gemeten aan het bevolkingscijfer en de administratieve taak.

Van het Fonds der Gemeenten — dit was oorspronkelijk 1.800 miljoen frank — is 45 pCt principieel bestemd voor de dekking der onkosten van de algemene administratie, de politie, de burgerlijke stand en de pensioenen.

De verdeling van dit bedrag tussen de gemeenten gebeurt volgens een formule die rekening houdt met het absolute bevolkingscijfer, de relatieve grootte van dit cijfer en de verscheidene institutionele opdrachten door de gemeente uitgeoefend in de administratieve hiërarchie ¹⁾.

2. Het criterium van de uitgestrektheid van het wegennet.

Van het Fonds der Gemeenten moet 16,25 pCt principieel dienen voor het onderhoud van het wegennet; het overeenstemmende bedrag (oorspronkelijk 650 miljoen frank) wordt verdeeld naar verhouding van de

¹⁾ a. Aan iedere gemeente worden 100 punten per inwoner toegekend; deze met minder dan 1.000 inwoners worden nochtans aangezien als bereikende dit getal.

b. Het aldus voor iedere gemeente bekomen aantal punten wordt vermeerderd: met 10 pCt voor de gemeenten van 1.000 tot 2.499 inwoners, met 20 pCt voor de gemeenten van 2.500 tot 4.999 inwoners,

..... met 180 pCt voor de gemeenten van 40.000 tot 49.999 inwoners, met 220 pCt voor de gemeenten van 50.000 inwoners en meer, met 500 pCt voor de vier grote steden: Antwerpen, Brussel, Gent en Luik.

c. Om met de institutionele rol in de administratieve hiërarchie rekening te houden wordt het bekomen aantal punten vermeerderd met 30 pCt voor de gemeenten die hoofdplaats zijn van een gerechtelijk kanton, 50 pCt voor de gemeenten die hoofdplaats zijn van een administratief arrondissement,

100 pCt voor de gemeenten die hoofdplaats zijn van een provincie,

150 pCt voor de hoofdstad van het Rijk.

Het bedrag van 1.800 miljoen frank wordt verdeeld onder al de gemeenten naar verhouding van hun aantal punten ten overstaan van het globaal aantal punten van het Rijk.

oppervlakte van de gemeentewegen, uitgedrukt in m². Daar rekening dient te worden gehouden met de verscheidene categorieën van wegen, wordt het aantal m² vermenigvuldigd met 3-2 of 1 naar gelang de wegen voorzien zijn van een verhard wegdek, van gewone steenslag of niet „verbeterd” zijn.

3. Het criterium der gemeentelijke uitgaven voor volksgezondheid en landbouw.

Van het Fonds is 6,25 pCt — oorspronkelijk 250 miljoen frank — principieel bestemd voor bovenvermelde uitgaven. Daar de uitgaven voor de volksgezondheid in principe afhangen van het bevolkingscijfer en het aantal gebouwen op het grondgebied der gemeenten, wordt bovenvermeld bedrag verdeeld ten belope van:

50 pCt naar verhouding van het bevolkingscijfer en 45 pCt naar verhouding van het kadastraal inkomen der gebouwde onroerende goederen.

Daar de uitgaven voor de landbouw verband houden met de ongebouwde gronden, wordt 5 pCt van bovenvermeld bedrag uitgekeerd naar verhouding van het kadastraal inkomen der ongebouwde onroerende goederen.

4. Het criterium van de uitgaven voor openbaar onderwijs.

Van het Fonds — oorspronkelijk 800 miljoen frank — is 20 pCt principieel bestemd voor de dekking van de door de gemeenten gedragen onderwijskosten.

Deze som wordt verdeeld naar verhouding van de door iedere gemeente op dit gebied gedragen lasten.

5. Het criterium van de last der schuld.

Van het Fonds — oorspronkelijk 500 miljoen frank — wordt 12,5 pCt verdeeld naar rato van de schuldenlast van iedere gemeente, welke last interest en aflossing omvat.

6. Het volledig bedrag van het Fonds voor openbare onderstand wordt verdeeld naar verhouding van de gemeentelijke uitgaven wegens openbare onderstand.

Welke waren nu de financiële gevolgen van de wet van 24 December 1948?

Kenschetsend is het feit dat, na de hervorming, talrijke gemeentebegrotingen, soms voor aanzienlijke bedragen, deficitair bleven. Maar uit de dagelijkse thesaurie, die dan toch de beste maatstaf van de financiële toestand der gemeenten is, bleek dat de begrotingsramingen niet overeenstemden met de werkelijkheid, want, in de jaren 1949, 1950 en 1951, kenden de gemeenten practisch geen kas-moeilijkheden; integendeel, tal van gemeenten boekten aanzienlijke overschotten die ofwel gereserveerd werden, ofwel werden aangewend tot de financiering van hun buitengewone begroting. Maar uit de verdere evolutie van de gemeentefinanciën is thans gebleken dat die voordelige thesaurietoestand niet het gevolg was van de algemene bepalingen van het nieuw gemeentelijk financieel statuut, maar wel van één der bijkomstige beschikkingen van de wet van 24 December 1948, welke beschikking trouwens als een overgangsmaatregel kan worden aangezien.

De wet voorzag inderdaad in één van haar bijkomende bepalingen, dat de opbrengst van de vroegere gemeentelijke aandelen in de rijksbelastingen en van de gemeente-

lijke opcentimes betreffende de dienstjaren 1948 en voorgaande, aan de gemeenten bleven toegewezen.

De toepassing van deze overgangsmaatregel bezorgde aan de gemeenten inkomsten waarvan men op het ogenblik van de hervorming zelf niet het minste idee had. Enerzijds steeg de opbrengst van de verschillende inkomstenbelastingen op ontzaglijke wijze ten gevolge van de expansie der economische conjunctuur. Daarbij kwam nog dat, in gevolge de uitzonderlijke omstandigheden van de na-oorlogse jaren, deze belastingen, en dus ook de gemeentelijke aandelen en opcentimes, met grote vertraging ingekohierd werden, zodat op het einde van het jaar 1948 omvangrijke achterstallen dienden te worden geïnd. Door deze samenloop van omstandigheden beschikten de gemeenten in de jaren 1949 tot 1951 over een zeer ruime thesaurie:

Langzamerhand geraakten deze uitzonderlijke inkomsten echter uitgeput. In 1951 reeds doken hier en daar moeilijkheden op. In 1952 had een vijftigtal gemeenten opnieuw niet sluitende begrotingen en hun aantal steeg tot 150 à 200 in 1953.

In de loop van dit laatste jaar was de Staat verplicht zijn hulp te verlenen aan een zeker aantal gemeenten die niet meer bij machte waren hun meest dringende uitgaven te dekken. Deze hulp nam de vorm aan van uitzonderlijke kredieten die door het Gemeentekrediet van België, onder de waarborg van de Staat, aan de belanghebbende gemeenten werden verstrekt.

Een gelijkaardig initiatief werd in het begin van het jaar 1954 genomen om de gemeenten in de mogelijkheid te stellen hun meest dringende kasbehoeften te dekken, in afwachting dat maatregelen van algemene aard zouden kunnen worden genomen.

Vijf jaar na de hervorming is het duidelijk geworden dat, indien de gemeenten niet hadden kunnen beschikken over de omvangrijke opbrengst van hun achterstallige belastingen en van hun aandelen in de rijksbelastingen, zij reeds vanaf het eerste jaar dat de wet van 24 December 1948 van toepassing was, financiële moeilijkheden zouden hebben gekend.

Het staat thans vast dat de nieuwe inkomsten, welke door bewuste wet aan de gemeenten werden verstrekt, ontoereikend zijn om hun gewone uitgaven te dekken. Wat meer is: uit de onverwachte omvang van de door de gemeenten geïnde achterstallige belastingen en aandelen in de rijksbelastingen, kan men besluiten dat de inkomsten die de gemeenten zouden hebben bekomen uit hun vroeger stelsel, aanzienlijker zouden zijn geweest dan deze waarop zij thans zijn aangewezen. Indien het vroeger statuut van toepassing ware gebleven, zou de toestand der gemeentelijke financiën er thans waarschijnlijk beter hebben uitgezien. Zeer zeker zouden zich in de jaren 1949 en 1950 moeilijkheden hebben voorgedaan. Doch deze had men ongetwijfeld stilaan te boven kunnen komen dank zij de uitzonderlijke aangroei van de opbrengst van het vroeger gemeentelijk belastingstelsel.

De hervorming van 1948 werd doorgevoerd op een ogenblik dat al de gegevens van het op te lossen probleem der gemeentelijke financiën nog niet voldoende omlijnd waren. De Belgische economie had haar evenwichtspunt niet teruggevonden en zekere gegevens, zoals de mogelijke opbrengst van het belastingstelsel, waren nog onbekend.

Het is nu duidelijk geworden dat de werkelijke reden van de onevenwichtigheid der gemeentelijke begrotingen niet zo zeer lag in de zwakheden van het vroeger financieel statuut, maar wel in een factor van voorbijgaande aard: de grote vertraging bij de inning der belastingen.

GREPEN UIT DE WETENSCHAPPELIJKE LITERATUUR

Keynes en Eucken

Meer dan wie ook hebben de beide economen Keynes en Eucken met hun sterke overtuiging invloed uitgeoefend op het hedendaags economisch denken in theorie en praktijk. Beiden stelden, dat ideeën veel sterker zijn dan men veelal aanneemt en beiden hebben hierin gelijk gehad.

Zowel Keynes als Eucken zijn overleden op een tijdstip, dat in eigen land een politiek economische situatie aanwezig was, waarop een belangrijk deel van hun theorie door hun leerlingen kon worden toegepast.

Beide economen geven hun kritiek op de klassieke liberale school, maar zij hebben een geheel verschillend oordeel over de nieuw te volgen weg.

De economische toestand na de oorlog bood inderdaad een situatie, waarin beider theorie geleidelijk toegepast kon worden, doch welk een geheel andere achtergrond in deze landen, Engeland en West-Duitsland.

Engeland was weliswaar overwinnaar, doch had alles te verliezen en verloor veel. In een pessimistische beschouwingwijze, welke hieruit voortvloeide, herleefde de grote angst voor het vroeg of laat weerkomen van de werkloosheid uit de dertiger jaren. De gedachte: „Nooit meer werkloosheid”, overheerste en hierin paste de „full employment”-theorie van Keynes.

West-Duitsland had alles verloren en bovendien ondervonden, wat de uiterste consequenties zijn van een „Zentral-Verwaltungswirtschaft”. Wanneer men niets te verliezen, doch alles te winnen heeft, kan een optimistische zienswijze weer bezieling geven. Bovendien overheerste in West-Duitsland de gedachte: „Nooit meer dwangeconomie”. De ideeën van de Freiburger Schule waren hiermede geheel in overeenstemming.

Gezien de na-oorlogse ontwikkeling van Engeland en West-Duitsland en de indirecte invloed, welke Keynes en Eucken hierop uitoefenden, is het interessant twee boeken naast elkaar te leggen, t.w.: „The General Theory of Employment, Interest and Money” van J. M. Keynes ¹⁾ en „Grundsätze der Wirtschaftspolitik”, het postuum uitgegeven werk van W. Eucken ²⁾.

Het eerste dateert van 1935 en is geschreven na de crisis van de dertiger jaren, het laatste van 1952, geschreven tijdens en na de treurige ervaringen uit de Hitler-tijd. Hierin is reeds een belangrijk faseverschil te zien. Bij Eucken is een ontwikkelingsperiode verwerkt, nl. een door anderen uitgedachte extreme „full employment”-politiek, welke tot een oorlog leidde; door Keynes werd zijn „employment”-politiek gezien als een mogelijkheid om een oorlog te voorkomen.

Merkwaardig is nu bij dit faseverschil de botsing te constateren, welke ontstaat door gelijktijdige toepassing van twee economische theorieën in twee verschillende landen van West-Europa na de tweede wereldoorlog. En deze botsing wordt sterker naarmate de binnenlandse moeilijkheden worden opgelost en het internationale verband binnen en buiten Europa sterker groeit. De twee economische theorieën werden overigens niet alleen in Engeland en West-Duitsland, maar in de meeste landen van Europa verlengd door een politieke hefboom en daarmee uit het theoretische vlak in dat van de practi-

sche politiek gebracht. Hiermede zijn het onderdelen geworden zowel van politieke strijd binnen de landen van Europa, als van internationale diplomatieke en handels-diplomatieke strijd tussen de landen, wanneer de ene of de andere richting de politieke meerderheid in een land verkreeg. En zoals het steeds met zulke dingen gaat, van de theorie wordt meegenomen wat in de praktische politiek past, dus maar een deel.

* *

In het boek van Keynes wordt in de conclusies waartoe zijn theorie zou kunnen leiden gesteld, dat door een goede analyse de ziekte van de werkloosheid genezen kan worden, terwijl *efficiency* en *vrijheid* behouden blijven. Hij noemt de grote fout van de economie van zijn tijd, dat deze *niet* kan zorgen voor „full employment” en voor een billijke verdeling van rijkdom en inkomen. Hij stelt, dat *tot op het punt, waar „full employment” de overhand heeft*, groei van kapitaal in het geheel niet afhangt van een geringe geneigdheid tot consumeren, maar integendeel daardoor wordt tegengehouden en alleen in de omstandigheden van „full employment” een geringe geneigdheid tot consumeren bevorderlijk is voor de groei van kapitaal. Hij bestrijdt daarom het geloof, dat de groei van kapitaal afhankelijk is van krachtige prikkels tot individueel sparen en is van mening dat een groot deel van de groei van het kapitaal niet afhankelijk is van de besparingen van de rijken uit hun overvloed. Met dit laatste is de rechtvaardiging voor een hoge rentevoet, nl. als prikkel tot sparen, weggenomen. Dit zou echter niet het geval zijn voorbij het punt, dat met „full employment” overeenkomt.

Volgens Keynes zou het niet moeilijk zijn het kapitaalvolume zodanig te laten aangroeien, dat het ophoudt schaars te zijn en het marginale rendement is gevallen tot een zeer laag cijfer. De gemiddelde opbrengst van duurzame goederen zou dan tijdens hun levensduur, net als in het geval van niet duurzame goederen, slechts de arbeidskosten van productie plus een vergoeding voor reserve en de kosten voor bekwaamheid en toezicht behoeven te dekken.

Dit alles zou de zachte dood betekenen van de rentenier, met als gevolg de zachte dood van de cumulerende onderdrukkende macht van de kapitalist.

Het lijkt volgens Keynes onwaarschijnlijk, dat de invloed van bankpolitiek op de rentevoet op zichzelf voldoende zal zijn om een optimum graad van investering te bepalen. Keynes stelt zich daarom voor, dat een enigszins veelomvattende socialisatie van investering het enige middel zal blijken te zijn om een benadering van „full employment” te verzekeren. Echter, naast de noodzaak van centrale contrôles om een rectificatie aan te brengen tussen de geneigdheid tot sparen en de aansporing tot investeren, is er geen reden om het economisch leven meer te socialiseren dan voorheen. Immers, indien de centrale contrôles er in slagen een gemiddelde graad van „output” in te stellen, welke zo dicht als uitvoerbaar is overeenstemt met „full employment”, dan komt de *klassieke theorie weer op haar eigen grondslag* en kan het particuliere eigenbelang bepalen wat zal worden geproduceerd.

Men behoeft slechts een aantal der bovenvermelde citaten uit de „concluding notes on the social philosophy towards which the general theory might lead” aan te halen om te begrijpen, dat „The General Theory” van Keynes door de Labour Party alleen reeds werd toegepast om een aantal gevolgen in de hand te werken, waartoe deze theorie

¹⁾ De figuur van Keynes kan men uit dit werk niet geheel beoordelen, daar Keynes zich aanpaste indien de omstandigheden zich wijzigden. De beoordeling betreft het geciteerde boek en het effect, dat dit boek heeft gehad.

²⁾ Het werk van Eucken, „Grundlagen der National Oekonomie” werd voltooid vóór de tweede wereldoorlog. Tijdens en na de oorlog werden zijn ideeën uitgewerkt en verbreid door Prof. Röpke in Zwitserland en na de oorlog in Duitsland in toepassing gebracht door Prof. Erhard.

zou kunnen leiden. De *eventuele gevolgen* van de toepassing van deze theorie worden *een doel op zichzelf* en, wel zodanig, dat vergeten wordt na te gaan, of volgens de theorie zelf de economische omstandigheden wel aanwezig zijn om zich op die theorie te baseren.

Het merkwaardige is nu dat men in Engeland, in een tijd van grote na-oorlogse activiteit, theorieën is gaan toepassen en maatregelen is gaan nemen, welke met het oog op een depressieperiode waren uitgedacht.

Inkomenregalisatie werd een politiek doel op zichzelf en niet, zoals door Keynes werd gesteld, een economisch doel om de consumptie te verhogen. Dit laatste effect werd verkregen en moest toen weer door „austeritey” worden beperkt.

In plaats van „full employment” kreeg men „over-employment” en hierdoor een verminderde activiteit i.p.v. een verhoogde activiteit, welke in de na-oorlogse jaren gewenst was.

Een lage rentevoet werd gehandhaafd, waardoor sparen werd tegengegaan. Hiertegenover diende weer een inflationaire politiek gevoerd te worden, welke laatste weer door allerlei maatregelen moest worden onderdrukt. Keynes stond in het geval van „full employment” juist geen lage rentevoet voor om de investeringen te bevorderen. Een lage rentevoet werd gehandhaafd teneinde het overheidsbudget te ontlasten. Ook volgens Keynes gelden alle regels van de *klassieke theorie* bij een gemiddelde graad van „output”, welke overeenstemt met „full employment”.

Keynes gaat er van uit, dat de maatschappij, aan zichzelf overgelaten, niet voldoende mogelijkheid tot ontplooiing zal vinden en dat het daardoor moeilijk zal zijn de activiteit op een hoog peil te handhaven. Deze zienswijze heeft velen, die haar geheel of ten dele navolgden, tot de gedachte gebracht, dat zonder ingrijpen onvermijdelijk stagnatie en werkloosheid zou ontstaan. De gedachte, dat het zonder ingrijpen niet gaat, werd bij de mensen sterk in de hand gewerkt, door het toepassen van theorieën welke zeker niet voor de periode gedacht waren en waardoor het enthousiasme voor ontplooiing van nieuwe mogelijkheden verloren ging.

De theorie zelf heeft het grote nut, dat duidelijk is geworden, hoe bij een neergaande conjunctuurbeweging een politiek, gebaseerd op de klassieke theorie, de spiraalbeweging naar beneden veel verder kan laten doorgaan dan in werkelijkheid nodig is. Naarmate men zich beter bewust is van de invloed op het economisch leven van factoren als geneigdheid tot consumeren en geneigdheid tot investeren, bereikt men veel eerder een evenwicht en zal de balans niet zover doorslaan.

Een nadeel van de theorie, zoals deze werd toegepast, is de te grote eenzijdigheid door het zware accent op „full employment”. Na elke heftige ontwikkeling of economische depressie ontstaan theorieën, welke een onderdeel van het economisch leven onder zware schijnwerpers zetten. De neiging ontstaat dan om het geheel van het economisch leven en zelfs het gehele maatschappelijke leven daaromheen te groeperen. Door nevenschikking en onderschikking aan een probleem, zal men in grote mate het probleem zelf beheersen, doch de verdere maatschappelijke en economische ontwikkeling neerdrukken en zelfs dooddrukken. Wanneer men een onderdeel van het economisch leven tot in de perfectie wil regelen en op dit punt geen enkel risico wil lopen, dan ontkomt men er immers niet aan om alle sectoren van het economisch leven, liefst in al zijn onderdelen, onder toezicht te plaatsen.

Doordat hierdoor de gehele economie nationaal begrensd wordt, ontstaan welvaartsverschillen tussen de nationaliteiten, welke een van de belangrijkste factoren vormen, waardoor spanningen in de wereld ontstaan. Dit is het omgekeerde van wat Keynes had gewild. De internationale ontwikkeling, mede door de technische ontwikkeling, is van dien aard, dat juist nu nauwer aansluiten tussen de landen noodzakelijk is. Verschillen in economische ontwikkeling, kunstmatig volhouden binnen de grenzen van een land, zullen de aansluiting moeilijk, zo niet onmogelijk maken.

* *

Het laatste boek van *Eucken* vormt in vele opzichten een tegenstelling met de laatste theorieën van Keynes. Waar Keynes in moeilijk leesbare, sterk gecomprimeerde vorm, zijn gedachten uiteenzet, geeft Eucken zijn ideeën in gemakkelijk leesbare vorm weer, doch doet het zo uitvoerig en belicht deze op zoveel manieren, dat het toch weer „gründlich” wordt. Waar Keynes de fouten van de klassieke economie tracht aan te tonen, zet Eucken uiteen, waar de klassieke economie wel juist is en waar zij verbetering behoeft. De tegenstelling en het karakter van beide boeken kunnen echter nog het beste worden verklaard uit de achtergrond van waaruit werd geschreven.

Keynes, denkend van uit de maatschappelijke toestanden, welke het gevolg waren van de werkloosheid, Eucken zich baserend op de maatschappelijke verwording van de Hitler-tijd. Toch zijn beiden hierin verenigd, dat zij al hun kunnen hebben ingezet om verlichting te brengen in maatschappelijke misstanden.

Eucken vecht er voor, dat de vrije markteconomie niet alleen uit economisch, doch ook uit maatschappelijk oogpunt het meest doelmatig en het meest in overeenstemming is met menselijke vrijheid en menselijke waardigheid. Noch de gevarieerdheid van de menselijke persoonlijkheid, noch de vele facetten van het economisch leven kunnen gelijkgeschakeld of onder één noemer worden gebracht. Alleen het prijsmechanisme van de vrije markt kan de waarde van elk product en de gevarieerdheid van de vraag tot juiste uitdrukking brengen. Dit prijsmechanisme moet dan echter ook juist functioneren en om een schadelijke belemmering te voorkomen, kan overheidsingrijpen noodzakelijk zijn. Het vormen van belangengroepen, het maken van prijsafspraken, het beheersen van markten, moet met alle middelen worden tegengegaan. In dit opzicht is Eucken zeer radicaal. Men scheidt orde door algemeen erkende economische leefregels en niet door ordening. Dit laatste scheidt juist machtsgroepen, waarover de regering geen werkelijke macht meer heeft en waardoor de democratische instellingen worden ondermijnd.

De grote waarde van het boek is de analyse van een aantal bestaande ideologieën, waarvan er zovele in de vorige eeuw hun oorsprong vonden in economische factoren. De grote „nauwlijng”, welke ligt tussen het ontstaan van een filosofie en het gemeengoed worden hiervan bij de massa, heeft enerzijds ten gevolge, dat van de filosofie zelf alleen nog een tot leus verheven onderdeel over is, anderzijds, dat deze — dikwijls met sentiment overladen — leuze in het geheel niet meer in overeenstemming is met de gewijzigde economische en maatschappelijke toestand.

Wanneer men zich bedenkt, dat de ideologische tegenstelling tussen de twee grootste wereldmachten, Amerika en Rusland, beide gebaseerd zijn op filosofieën van de vorige eeuw, welke in West-Europa, waar zij ontstonden

den, reeds lang verouderd zijn, dan zijn analyses van de consequenties van dergelijke „nauwlijnges” van het allergrootste gewicht. Bovendien maakt het feit, dat een reeks van economische begrippen geladen is met een politiek sentiment, het zeer moeilijk de economie als zuivere wetenschap te hanteren en wat veel ernstiger is, maakt het soms onmogelijk de *juiste* theorie in de praktijk toe te passen.

De bevrijding van politieke ideologische gebondenheid en een analyse van de maatschappelijke economisch meest essentiële factoren brengt Eucken tot een aantal beginselen van de klassieke economie, die geen terugkeer zijn, maar in de spiraalontwikkeling der maatschappij een aantal omwentelingen hoger aangeven. Het stellen van eenvoudige beginselen acht Eucken ook essentieel voor het beëindigen van de periode van economische experimenten. Het grootste euvel van deze economische experimenten is, dat zij betrekking hebben op een onderdeel van het economisch bestel en dat degenen, die deze uitdenken en toepassen, slechts hun gespecialiseerd onderdeel kunnen overzien, doch nooit het geheel.

De ontwikkeling tot massamen, niet in het minst van de specialist, beschreef ons reeds Ortega y Gasset. Gevaarlijk wordt het in de maatschappij, wanneer deze massamen een zodanig stempel drukt op een collectieve groep en deze groep een zodanige macht uitoefent, dat het staatsgezag wordt ondermijnd.

Het tegengaan van deze ontwikkeling is een voorwaarde voor het functioneren van Euckens ideeën in de praktijk. Voor de huidige ontwikkeling in West-Duitsland, waar vele van Euckens ideeën worden toegepast, is dit een van de belangrijkste criteria voor het slagen van deze ideeën.

Het succes van het toepassen van Euckens theorieën in West-Duitsland, waarbij gezond geld en een vrije markteconomie op de voorgrond stonden, is niet zo verwonderlijk, wanneer men de volgende factoren overweegt. Men had genoeg van het Nationaal Socialisme, men kreeg spoedig genoeg van het Communisme en van de hierbij toegepaste economische systemen. Na twee verloren oorlogen waren klasse- en vermogensverschillen grondig geëgaliseerd. Het streven naar maatschappelijke hervorming door nivellering en het verkrijgen van sociale zekerheid door „full employment”, waren geen zware remmen voor de algemene economische doelstelling: zo spoedig mogelijk weer op gang te komen en de wederopbouw aan te pakken. Het getuigt ontegenzeggelijk van moed en inzicht, dat de leidende economische figuren in West-Duitsland na de geldhervorming de vrije markteconomie invoerden. Zij troffen immers een situatie aan, waarbij de klassieke theorieën ten volle van toepassing waren. Bij de uitvoering over een periode van voldoende duur zijn zij ongetwijfeld gesteund door Amerikaanse hulp enerzijds en stabiliteit van de Regering door de aanwezigheid der bezettingautoriteiten anderzijds.

Westduitslands economie kan voorts alleen bestaan, indien het in hoge mate aan de internationale handel deelneemt. In de aanloopperiode is dit ook gelukt, doch langzamerhand komt West-Duitsland voor het probleem, dat het de geesten, die hetzelfde in de rest van de wereld heeft opgeroepen, nu weer moet bezweren en vrijhandel moet prediken. Het gelukken hiervan is een tweede belangrijk criterium voor het slagen van Euckens theorieën. Wel kan men zeggen, dat Duitsland door het juiste toepassen van de economische theorie Engelslands voorsprong heeft ingehaald en dit land reeds voorbijstreeft.

Bij het beoordelen van de concrete resultaten van het

toepassen van een economische theorie, is het echter altijd moeilijk een juiste maatstaf aan te leggen. Wanneer men alleen de economische resultaten als criterium neemt, kan men zelfs bij de meest bureaucratische centraal geleide dwangeconomie een betrekkelijk gunstige beoordeling aanleggen en dit te eerder, naarmate men zich tot macro-economische gegevens beperkt. Ten koste waarvan men dit bereikt, is echter niet in cijfers vast te leggen. Het hele patroon van industriële en maatschappelijke waarden is hierbij immers betrokken en zowel alle factoren waarom men aan het leven hecht, als het leven zelf, liggen hier in de weegschaal.

Ook bij een minder scherp gestelde tegenstelling en bij een vergelijking van enige Westerse economieën, is het zeer moeilijk na te gaan, of met een ander systeem of andere economische middelen, de resultaten in een bepaald land niet veel gunstiger geweest zouden zijn. Wel kan men soms constateren, dat enkele of een aantal individuele en maatschappelijke waarden verdwijnen en daarmee de kracht van een volk wordt verzwakt.

Het zijn ook deze factoren, die op den duur de doorslag geven en in wezen is dit ook zowel bij Keynes als bij Eucken het geval. Voor Keynes wegen de maatschappelijke gevolgen van de werkloosheid het zwaarste, voor Eucken is het ten ondergaan van het individu in de collectiviteit doorslaggevend.

Dit zijn eigenlijk de twee belangrijkste problemen, waarmee de economische wetenschap in de laatste decennia worstelt, daar in de praktijk beide problemen niet tegelijk werden opgelost. Dit is echter wel mogelijk, mits men niet de denkfout maakt, dat de angst voor werkloosheid, welke zou kunnen ontstaan, even zwaar weegt als de realiteit van het economisch leven, dat ontwikkeling en ontplooiing eist, teneinde niet achter te geraken.

Hoe belangrijk in het maatschappelijk leven individu en persoonlijkheid zijn, blijkt wel uit de twee figuren Keynes en Eucken, wier ideeën zozeer tot het zoeken naar oplossingen voor de problematiek van deze tijd hebben bijgedragen.

¹s-Gravenhage.

Mr H. HÜLSMANN.

BOEKBESPREKING

Ingvar Ohlsson, On National Accounting. Konjunkturinstitutet, Stockholm 1953, VII + 354 blz.

Zweden behoort tot de landen die op het gebied van de berekening van het nationale inkomen steeds een vooraanstaande plaats hebben ingenomen. Aan de opstelling van deze berekeningen, waaraan blijkens het voorwoord nog in steeds toenemende mate behoefte bestaat, heeft de schrijver een zeer belangrijk aandeel gehad. Zijn boek is voortgekomen uit het verlangen naar verdieping van inzicht in de methodologische grondslagen van dit werk. Men moet hieruit echter niet afleiden dat het boek een nieuwe theoretische benadering geeft van de problemen; het is veeleer een encyclopaedisch overzicht van de literatuur met zeer veel aanhalingen. Als zodanig kan het beschouwd worden als een welkome inleiding voor ieder die zich met dit nieuwe grensgebied tussen economische statistiek en kwantitatieve economische analyse vertrouwd wil maken.

Het eerste hoofdstuk behandelt de verschillende vormen van „nationale rekeningen” in afhankelijkheid van economische structuur en organisatievormen, en verschillende doeleinden van economische politiek.

Het tweede hoofdstuk beschrijft de recente ontwikkelingen, waarbij niet alleen het werk van Irving Fisher, het „ökosirk-systeem” van Frisch en het door Richard Stone voor de Volkenbond geschreven rapport (gepubliceerd door de Verenigde Naties) worden uiteengezet, maar ook de onder invloed van Leontief tot ontwikkeling gebrachte „input-output”-analyse. Het bekende probleem, de begrippen van het nationale inkomen (tegen marktprijzen of tegen factorkosten) in overeenstemming te brengen met de waarde- en prijsleer, waartoe de klassieke discussie tussen Hicks en Kuznets heeft bijgedragen, wordt besproken in hoofdstuk III.

In het algemeen heeft de schrijver veeleer de gewoonte problemen te stellen dan een oplossing aan te geven. Bij wijze van voorbeeld noemen we hier een passage op blz. 330 inzake het gebruik van gegevens van het nationale inkomen als grondslag voor contributieschalen van internationale organisaties. Daarbij wordt gesteld dat, in plaats van voor dit doel de bestaande statistieken van het nationale inkomen te gebruiken, een poging gedaan zou moeten worden een „sensible concept” op te bouwen rekening houdende met verschillen in economische structuur waarbij, zoals uit blz. 204 blijkt, gedacht wordt aan klimaatsverschillen, waardoor verschillen in het niveau der productie niet altijd behoeven te betekenen verschillen in reëel welvaartspeil en dus in draagkracht. Een poging deze gedachte in een concrete suggestie om te zetten wordt evenwel niet gedaan.

De uiteenzetting van een systeem van nationale rekeningen (hoofdstuk IV) gaat vooraf aan de behandeling van het nationale inkomen en de nationale bestedingen, zodat de schrijver in de bekende discussie tussen het U.S. Department of Commerce en Kuznets dichter blijkt te staan bij de in de officiële Amerikaanse berekeningen gevolgde meer empirische gedachtegang. Het is jammer dat de schrijver geen gelegenheid heeft gehad zich uit te spreken over de onlangs door de Verenigde Naties uitgegeven studies *A System of National Accounts and Supporting Tables* en *Concepts and Definitions of Capital Formation*¹⁾, waarin veel problemen op een enigszins gewijzigde manier worden behandeld.

Het hoofdstuk over de methoden van berekening van het nationale inkomen is zeer formeel gehouden, zodat men hieruit maar weinig te weten komt over de praktische statistische problemen die zich bij de berekening van afzonderlijke posten voordoen, en waar men zou verlangen meer te weten over de in Zweden opgedane ervaringen.

De Zweedse schattingen van het nationale inkomen gaan terug tot 1860. Wie dit materiaal heeft bestudeerd, stuit op veel vragen van praktisch statistische aard, waarop in dit boek echter niet wordt ingegaan. Ook zou men graag een doorlopende reeks bezitten die aansluit zowel bij de vroegere reeks van 1860-1930, als de nieuwe vanaf 1938. De schattingen voor de tussenliggende jaren, die niet vergelijkbaar zijn met de vroegere en latere, worden evenwel niet besproken.

In verband met de groeiende belangstelling voor de problemen van „economic growth”, biedt Zweden met zijn zeer lange reeks gegevens over het nationale inkomen (in lopende en in constante prijzen) waarschijnlijk interessant studiemateriaal. Op de bruikbaarheid van de gegevens voor dit doel is de schrijver echter niet ingegaan.

Anderzijds vindt men ook veel wetenswaardigs, o.a. het Zweedse standpunt inzake de onmogelijkheid de afschrijvingen in de nationale rekeningen nauwkeurig

te berekenen, opmerkingen die ook elders ter overdenking kunnen worden aanbevolen.

Aan de uitgave is grote zorg besteed. Het is daarom jammer dat aan de nauwkeurige bronvermelding in de bibliografische aantekeningen wel eens iets ontbreekt. Zo wordt op blz. 245 gesproken van een United Nations Committee, wat moet zijn het bekende League of Nations Committee of Statistical Experts, Sub-committee on National Income Statistics (van 1945). De uitstekende Engelse vertaling werd verzorgd door Mr T. L. Johnston, Edinburgh, en moet ongetwijfeld intensief overleg met de schrijver hebben vereist. De term „periodising of transactions” (hoofdstuk V) is nieuw; o.i. is „timing” hier meer gebruikelijk. Naast het Engelse woord „stocks” heeft de vertaler merkwaaardigerwijze ook het Amerikaanse equivalent „inventories” veel gebruikt.

¹⁾s-Gravenhage.

Dr J. B. D. DERKSEN.

INTERNATIONALE NOTITIES

De economische ontwikkeling van Canada

De schijnbaar onafgebroken reeks van economische records sedert 1945 en vooral na 1950 hebben vele oppervlakkige waarnemers doen geloven dat Canada zich in een periode van eeuwige „prosperity” bevindt.

Het valt niet te ontkennen dat deze mening werd versterkt door het uitblijven van grotere inflatoire storingen, begrotingsoverschotten, vrij grote arbeidsvrede en de enorme vraag naar grondstoffen, de toevloed van buitenlands kapitaal en de duizenden immigranten welke tezamen het opvoeren van de productie en later de consumptie gemakkelijk zonder al te grote schokken hebben doen verlopen. Dit alles en dank zij de gunstige economische situatie van de Zuidelijke nabuur heeft Canada gemaakt tot een „land van belofte”, bruisend van energie en vol van ongekende economische mogelijkheden. Deze bewering is gedeeltelijk waar en zeer zeker op ietwat langere termijn.

Op het ogenblik kan men een vertraging van tempo vaststellen. De vervangingen en uitbreidingen zullen in 1954 geen grotere rol spelen in de Canadese economie en de nieuwe vestigingen zullen heel wat voorzichtiger en met veel meer nadruk op rentabiliteit op korte termijn ter hand worden genomen. Vele belangrijke industrietakken hebben hun na-oorlogse expansieprogramma beëindigd of sterk verminderd en men begint de binnenlandse of internationale concurrentie duidelijk te voelen.

Tot de gelukkige uitzonderingen behoren de bouwindustrie, welke een enorme achterstand in de woningbouw heeft in te halen en, dank zij de laatste wetgeving welke het de banken mogelijk maakt hypotheekleningen te geven, nieuwe mogelijkheden ziet; de chemische industrie en de grondstofwinnende en -verwerkende industrie voor de bewapeningsdoeleinden. De situatie is slecht te noemen in de textiel-, landbouwwerktuig- en duurzame consumptiegoederenindustrie.

Het afbetalingssysteem heeft de credietverlening zo hoog doen oplopen dat uitbreiding niet gewenst zou zijn.

De agrarische sector heeft afzetmoeilijkheden, vooral in Engeland en de Verenigde Staten — de traditionele afzetmarkten. Hier is de Canadese producent geheel afhankelijk van de economisch-politieke ontwikkeling in beide landen en de concurrentie. De exportmogelijkheden naar het Verre Oosten en Europa stuiten op dollarmoeilijkheden of te hoge prijzen. Het landbouwincome is gedaald, maar aangezien sedert 1939 vrijwel voortdurend van een goede conjunctuur kon worden gesproken is deze

¹⁾ Studies in Methods, Series F, no 2 en 3, Statistical Office of the United Nations, New York, 1953.

tijdelijke tegenslag voor de landbouw voorlopig niet te gevaarlijk, maar wel van grote invloed op de binnenlandse consumptie van niet-agrarische goederen.

Voor het eerst sedert 1949 is het aantal werklozen in Canada tot ca 5,3 pCt van het totale arbeidsreservoir gestegen (voorlopige cijfers Januari 1954), in 1949, de periode van de grootste na-oorlogse werkloosheid, bedroeg het percentage ca 6,3 en in 1952, een „boom”-jaar, slechts ca 2 pCt. Deze cijfers zijn op zichzelf niet al te angstwekkend maar de verdubbeling van het aantal werklozen sedert 1952 (in absolute cijfers) is wel kenmerkend. De grootste twee vakverenigingen hebben bij de Regering aangedrongen op maatregelen ter bestrijding van deze toestand; deze heeft echter afwijzend beschikt. Behoudens nog vrij verwaterde en nogal ver afgelegen plannen voor St Lawrence Seaway (kosten ca \$ 350 mln, duur 6 jaar), Trans Canada-Highway (moet klaar zijn in 1960) en de nieuwe Trans Canada Pipeline voor aardgas uit Alberta naar Toronto en Montreal (kosten ca \$ 360 mln, duur 3 jaar), bezit de Regering geen voorraad van gereede blueprints van publieke werken in geval van depressie. Wat als het maximum toelaatbaar werkloosheidspercentage wordt beschouwd is eveneens niet bekend gemaakt. Overigens was het jaar 1953 vrij gunstig t.a.v. de arbeidsvrede; onderstaande tabel laat dit duidelijk zien:

Jaar	Aantal stakingen	Aantal stakers	Verloren arbeidsdagen
1946	228	139.474	4.516.393
1952	222	120.218	2.879.955
1953	166	54.391	1.322.929

Van het totale aantal stakingen in 1953 was 56,6 pCt het gevolg van looneisen, 15,6 pCt van slechte arbeidsomstandigheden. Bij bespreking van de economische situatie is het interessant te vermelden dat het indexcijfer van de kosten van het levensonderhoud in December 1953 gelijk was aan het cijfer in December 1952, nl. 115,8 (1949 = 100).

De Canadese Regering zal het in 1954 niet al te gemakkelijk hebben. Behalve de zorgen over de werkloosheid, de buitenlandse handel en de vertraagde economische expansie, staat zij voor het eerst sedert 1945 voor de keuze van een belastingverhoging of een begrotingstekort. Dit is toe te schrijven aan belastingverlaging kort voor de verkiezingen in 1953 ter grootte van \$ 243 mln, waarvan het volledige effect pas in 1954 voelbaar wordt, grotere uitgaven in verband met salarisverhogingen voor regerings- en parlementsleden, ambtenaren en het leger van \$ 70-80 mln. Een jaarlijkse verhoging van het bruto nationaal product met ca 4-5 pCt zou deze moeilijkheid uit de weg ruimen, maar in verband met de economische situatie is deze niet waarschijnlijk te achten. Belastingverhoging zou heel wat kwaad bloed veroorzaken en de Regering in discrediet brengen, de gunstige naam van Canada voor buitenlandse beleggers afbreuk doen en bovendien zou ze consumptiebeperkend werken.

De positie van de Canadese dollar, welke nog steeds een klein agio (tegenwoordig tussen 3-2 pCt) ten opzichte van de Amerikaanse vertoont, hangt grotendeels af van de Canadese handelsbalans, de Amerikaanse kapitaalimport (\$ 350 mln in 1953) en het gunstige economische klimaat in Canada. In geval van verschuivingen in één van deze factoren zou de positie van de dollar onmiddellijk worden beïnvloed. Het is de vraag, of, afgezien van Canada's gestreepte nationale trots, het niet beter zou zijn indien de dollar een klein disagio zou vertonen, vooral bij verscherpte concurrentie van de Canadese

export. Het zou echter ook aanleiding kunnen geven tot spoedige repatriëring van „hot money”. De aflossing van schulden door het buitenland aan Canada heeft ongetwijfeld ook bijgedragen tot een relatieve schaarste van de Canadese dollar en tot importbeperkingen.

Canadese buitenlandse credieten en wijze van aflossing

(stand per Januari 1954)

Debiteurland	Bedrag (in miljoenen dollars)	Wijze of termijn van aflossing
Engeland	ca 1.150	terug te betalen tot 1984
Engeland	150	
Frankrijk	210	jaarlijks wordt van deze groep ca \$ 60 mln afgelost
Nederland	110	
België	55	
Noorwegen	18	
Indonesië	7	
China (Formosa) ..	50	kansen op terugbetaling gering behalve Tsjechooslowakije en misschien Griekenland
Roemenië	25	
Tsjechooslowakije	ca 10	
Griekenland	6	

De reis van de Canadese premier naar Europa en Azië zal waarschijnlijk ook economische problemen naar voren brengen, vooral in Azië, het natuurlijke afzetgebied voor Canadese agrarische producten, zoals Japan, India en Pakistan.

Er beginnen kleine wolken aan de zonnige Canadese hemel te verschijnen en het zal van het beleid der Regering en van de internationale situatie afhangen of een storm op komst is.

Montreal.

Dr J. K. FUZ.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Op de geldmarkt bleef ook gedurende de verslagweek de situatie gehandhaafd, dat de vraag vrijwel geheel tegenover een aanbodsvacuum staat, hetgeen bij voortdurende resulteert in lage marktdisconto's van nominaal karakter. Van de beperkte mogelijkheid om middelen op korte termijn uit te zetten in het buitenland, waar de geldmarktverhoudingen veel gunstiger zijn, maken de banken de laatste tijd uiteraard gaarne gebruik; het uitblijven van belangrijke wijzigingen in de geldmarktsituatie wijst er echter op, dat dit relatief toch slechts weinig zoden aan de dijk vermag te zetten.

De ultimo bracht ook ditmaal geen merkbare verkrapting teweeg. Dit is overigens niet verwonderlijk wanneer men constateert, dat de saldo's der banken bij de circulatiebank na een aanzienlijke uitzetting van de chartale circulatie in de week 22-29 Maart, op laatstgenoemde datum nog altijd f 342 mln bedroegen, of ca f 100 mln meer dan het geschatte bedrag van de verplichte kasreserves.

De kapitaalmarkt.

Gedurende de verslagweek kondigde de Koninklijke aan, dat zij op haar aandelen een (fiscaal vrije) bonus van 20 pCt uit haar agioreserve zal uitkeren. De koersstijging, die dit fonds per saldo onderging, bleef van bescheiden omvang ten-gevolge van het feit, dat reeds lang in vrij ruime kring op een bonus was geanticipeerd. Relatief veel aanzienlijker was de koersstijging van aandelen Unilever, die thans blijkbaar het centrum gaan worden van geruchten over een bonusuitkering, nu dergelijke geruchten bij Philips en Koninklijke bewaarheid zijn. Evenals bij laatstgenoemde fondsen speelt thans bij de koersvorming van Unilever buitenlandse vraag een belangrijke rol.

De zeer gunstige stemming op de aandelenmarkt blijkt in toenemende mate emissie-activiteit in het leven te roepen. De afgelopen week werden aandelenemissies aangekondigd door Albert Heyn (f 0,96 mln à 115 pCt), W. J. Stokvis (f 0,5 mln à 108 pCt), Slavenburg's Bank (f 1,2 mln à 112 pCt) en de Kon. Ned. Papierfabriek (f 1,82 mln à 115 pCt). Wanneer men de, hiervoor benodigde bedragen stelt tegenover de vele miljoenen gulden die uit het buitenland naar de risicodragende sfeer in ons land zijn toegestroomd en blijven toestromen, dan krijgt men niet de indruk, dat door emissies van dergelijke omvang de huidige beurs hausse ten einde zou kunnen komen. Inderdaad plegen aandelenemissies vaak het graf van koersstijgingen te graven, maar dan moeten zij een omvang hebben als bijvoorbeeld 'bij de na-oorlogse aandelenemissies van de grote internationale concerns als Koninklijke, Philips, Unilever en A.K.U. voorkwam.

Aand. indexcijfers.

26 Maart 1954 2 April 1954

Algemeen	182,0	182,1
Industrie	255,5	257,7
Scheepvaart	182,5	178,6
Banken	149,5	149,3
Indon. aand.	61,7	62,0

Aandelen.

A.K.U.	205	206
Philips	266½	268
Unilever	271¼	283¾
H.A.L.	151	147
Amsterd. Rubber	128¾	90 ex bonus
H.V.A.	121¼	116¼
Kon. Petroleum	447½	454

Staatsfondsen.

2½ pCt N.W.S.	77¼/16	76¼/16
3-3½ pCt 1947	97¼/16	97½
3 pCt Invest. cert.	98¼/16	97¾
3½ pCt 1951	101¼/16	101¾
3 pCt Dollarlening	93¼	93

Diverse obligaties.

3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	100¾	100¾
3½ pCt Bataafsche Petr.	102¼	102¼
3½ pCt Philips 1948	101¾	102¾
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	97	97

J. C. BREZET.

vacatures

REPUBLIK INDONESIA

Voor enige Regeringsdiensten
in Indonesië worden gevraagd:

Accountants en Adjunct-Accountants

Dienstverband 3 jaar, extra uitkering 45% van genoten basissalaris à pari in Ned. Crt.; bij eventueel achterlaten gezin gunstige delegatieregeling.

Sollicitaties of verzoeken om inlichtingen te richten tot Kantoor Aanname Buitenlandse Deskundigen, Jan Evertstraat 1, Den Haag.

DE VEREENIGING tot CHRISTELIJKE VERZORGING v. GEESTES- EN ZENUWZIEKEN te 's-GRAVENHAGE,

vraagt voor spoedige indiensttreding een

ADJUNCT-HOOFD-ADMINISTRATEUR

met vooruitzicht om, bij gebleken geschiktheid, t.z.t. de Hoofd-Administrateur op te volgen. Aanvangssalaris f 10.000,—; premievrij pensioen.

Gegadigden moeten van positief protestants-christelijke beginselen zijn, bij voorkeur een academische opleiding hebben genoten en lid zijn van de Vereeniging van Academisch Gevormde Accountants of van het Nederlands Instituut van Accountants. Bekendheid met accountantspraktijk strekt tot aanbeveling. Leeftijd hoogstens 35 jaar. Psycho-technisch onderzoek kan verlangd worden. Eigenhandig geschreven sollicitaties, vergezeld van pasfoto en uitvoerige inlichtingen, te richten tot het Centraal Bestuur, Sweelinckplein 1, 's-Gravenhage.

Zonder uitnodiging geen bezoek.

Adverteer regelmatig

LEVENSVZERKING-MAATSCHAPPIJ N.V. ROTTERDAMSCH VERZEKERING-SOCIETEITEN (R.V.S.)

gevestigd te ROTTERDAM, Westerstraat 3 (Centrum)

BALANS op 31 December 1953

Vaste Eigendommen	f 25.720.000
Hypotheken	36.294.000
Effecten	55.603.000
Inschr. Grootboeken en Schuldregisters ..	84.169.000
Leningen op Schuldbekentenis	94.610.000
Polisbeleningen	11.714.000
Andere Beleggingen	2.053.000
Aandeelhouders nog te storten	125.000
Saldi bij Bankiers, Giro en in Kas	6.894.000
Lopende Intrest	3.668.000
Saldi bij Agenten en Herverz. Mijnen ..	1.811.000
Diverse Debiteuren en andere Activa ..	1.886.000
	f 324.547.000

Geplaatst Maatschappelijk Kapitaal ..	f 2.500.000
Extra Reserve	10.917.000
Premiereserve Eigen Risico	304.008.000
Deposito en Leningen o/g	841.000
Gereserveerde Uitkeringen	961.000
Saldi van Agenten en Herverz. Mijnen ..	674.000
Dividend, Winst aandelen en Tantièmes ..	454.000
Spaarbank voor het Personeel	743.000
Ontvangen Borgstellingen	557.000
Nog te betalen onkosten	507.000
Gereserveerd voor Belastingen	755.000
Diverse Crediteuren en andere Passiva ..	1.630.000
	f 324.547.000